

Taksa plaćena u gotovom.

ŠUMARSKI LIST

(REVUE FORESTIÈRE)

SADRŽAJ (SOMMAIRE):

Ing. A. Perušić: Koza i šuma (La chèvre et la forêt) — Ing. S. Frančišković: Savremeni problemi uređivanja šuma u Njemačkoj (Zeitgenössische Probleme der Forsteinrichtung in Deutschland) — Saopćenja (Bulletins). — Lične vijesti (Mutations). — Iz društva (Affaires de l'Union). — Književnost (Littérature) — Razno (Notices) — Oglasi (Annonces). — Naredbe (Ordonnances).

BR. 12. PROSINAC 1940.
UREDNIK ING. PETAR PRPIĆ

ŠUMARSKI LIST

IZDAJE HRVATSKO ŠUMARSKO DRUŠTVO

Uređuje redakcioni odbor

Glavni i odgovorni urednik: ing. Petar Prpić

ŠUMARSKI LIST

IZLAZI SVAKOG PRVOG U MJESECU NA 2—4 ŠTAMPANA ARKA

Članovi REDOVNI, IZVANREDNI i POMAGACI H. S. D. dobivaju ga besplatno nakon podmirenja članskog godišnjeg doprinosa od 100 Din.

POMLADAK (studenti) plaćaju godišnje 50 Din.

Članovi UTEMELJITELJI, DOBROTVORI i VELIKI DOBROTVORI dobivaju ga nakon jednokratnog doprinosa od 2.000 odnosno 6.000 odnosno 50.000 Din.

Pretplata za nečlanove iznosi godišnje 100 Din.

ČLANARINA i PRETPLATA se šalju na ček H. S. D. 31.704 ili na adresu Hrvatskog šumarskog društva, Zagreb, Vukotinovičeva ulica 2.

UREDNIŠTVO i UPRAVA nalazi se u Šumarskom domu, Zagreb, Vukotinovičeva ulica 2, Telefon 64-73.

ZA OGLASE PLAĆA SE:

ZA STALNE oglase (inserte) kao i za Jražbene oglase:

1/1 stranica 500 (petstotina) Din — 1/4 stranice 175 (stosedamdesetpet) Din.

1/2 stranice 300 (tristotine) Din — 1/8 stranice 90 (devedeset) Din.

Kod trokratnog oglašivanja daje se 10%, kod šesterokratnog 20%, kod dvanaesterokratnog 40% popusta. Porez na oglase kao i tabele zaračunava se posebno.

UPRAVA.

GOSPODI SURADNICIMA

Da bi se uređivanje »Šumarskog Lista« moglo provesti što lakše i brže, upravljamo ovu molbu gospodi suradnicima.

ČLANCI neka obrađuju što savremenije teme, u prvom redu praktična pitanja. Teorijski radovi dobro su nam došli. Svakom originalnom članku neka se po mogućnosti priloži kratak resumé u francuskom ili kojem drugom svjetskom jeziku. — Za svaki prevod treba pribaviti dozvolu autora. — Dobro su nam došle slične vijesti o svim važnijim pitanjima i događajima u vezi sa šumarstvom. — RUKOPISI neka su pisani što čitljivije. Pisati treba samo na neparnim stranicama. S desne ivice svake stranice treba ostaviti prazan prostor od tri prsta širine. Rečenice treba da su kratke i jasne. Rukopisi se štampaju latinicom i onim jezikom, kojim su napisani, u koliko autor izrično ne traži promjenu. — SLIKE u prvom redu dobre pozitivni na glatkom papiru, neka ne budu nijepiljene u tekst već zasebno. Ako se šalju negativni, treba ih zapakovati u čvrste kutije. — CRTEŽI neka budu izvedeni isključivo tušem na bijelom risačem papiru. Mjerilo na kartama treba označiti samo olovkom. — HONORARI za originalne članke 30 Din, za prevode 15 Din, za preštampavanje Din 10 po štampanoj stranici. — SEPARATNI OTISCI moraju se zasebno naručiti. Trošak snosi pisac. — Oglase, lične i društvene vijesti treba slati Upravi, a ne Uredništvu. UREDNIŠTVO.

REVUE FORESTIÈRE

POUR LES AFFAIRES FORESTIÈRES, DE L'INDUSTRIE ET DU
COMMERCE DES BOIS.

Rédigée par le Comité de Rédaction

Rédacteur en chef: ing. Petar Prpić

Edition de l'Union Forestière croate 2, Rue Vukotinović Zagreb, Yougoslavie. — Parait chaque mois. Conditions de l'abonnement pour l'étranger
Din 120 par an. — Résumés en langues mondiales.

ŠUMARSKI LIST

GOD. 64.

PROSINAC

1940.

Ing. A. PERUŠIĆ (Beograd):*

KOZA I ŠUMA¹

(LA CHÈVRE ET LA FORÊT)

I.

Ne samo šumarskim stručnjacima nego je još bolje i svakom seljaku poznato, kako se koza ishranjuje u šumama, u šikarama i na polju. Mučno je za šumarske krugove, što upravo tamo, gdje se šuma mora ne samo sačuvati već i podizati u javnom interesu, u planinskim i brdovitim krajevima, ima najviše koza i što one upravo na kršu djeluju tako, da uništavaju gotovo svu floru. Na kršu živi najsiromašniji narod. Koza mu mnogo daje a da ništa od njega ne traži. Zato kozu i drži najsiromašniji seljak. Koza je danas socijalno i ekonomsko pitanje, dok je kozarstvo kao privredna grana indikator kulturnoga stanja, a moglo bi se bez ustezanja reći i radne inercije jednog dijela našega naroda. Socijalno je pitanje u toliko, u koliko donekle zaustavlja proletarizaciju seljaka. Koza je i potreba i tradicija, i navika, i spekulacija.

Sva naša nastojanja oko suzbijanja toga strašnoga zla za naše šume ostala su u većem dijelu države bezuspješna i pored toga, što je pitanje držanja koza bilo regulirano u svim našim pravnim područjima, jer je bilo nemoguće provesti onu »ili koza ili šuma, trećega nema.«

U ovom ću referatu iznijeti te propise kao i opće smjernice kojima mislim da bi se trebali upravljati u našem nastojanju, ne bi li uspjele naći neku sredinu, neko kompromisno rješenje i sadanji broj koza barem smanjiti, kad već nije uspjele radikalno rješenje predviđeno bivšom odredbom iz §-a 33 Z. š.

Očekujem da će stručni krugovi ispuniti svoju dužnost i da će svaki otvoreno iznijeti ono svoje mišljenje, koje je u današnjim prilikama ostvarljivo.

* Ovaj je članak napisan pred više od godinu dana i predan Uredništvu Šumarskog lista (Opaska uredništva).

¹ Vidi: Predstavku profesora Poljoprivredno-šumarskog fakulteta Univerziteta u Zagrebu upućenu članovima Ministarskog savjeta (povodom glasila, da će se staviti van snage § 33 Z. š. od 21-XII-1929 g.) oštampanu u Šumarskom listu 1930 g. str. 503, zatim djelo Dr. Ing. J. Balena: »Naš goli krš«, Zagreb, 1931 str. 303 i raspravu Milana Kneževića: »Hercegovačka koza« u Šumarskom listu 1937 g. br. 3 str. III.

Prema zvaničnim podacima Ministarstva poljoprivrede za 1937. g.² ima u našoj državi 1,901.363 koza (i to: jaradi ispod jedne godine 412.574, koza i jarčeva preko jedne godine 1,488.789).

A. Prema banovinama broj je koza ovako raspoređen :

1) Vardarska banovina	664.974 t. j.	35,0%
2) Zetska „	413.447 t. j.	21,7%
3) Moravska „	212.684 t. j.	11,2%
4) Primorska „	197.209 t. j.	10,3%
5) Drinska „	167.634 t. j.	8,8%
6) Vrbaska „	135.587 t. j.	7,2%
7) Savska „	56.143 t. j.	3,0%
8) Runavska „	42.865 t. j.	3,0%
9) Dravska „	10.554 t. j.	0,5%

Po mišljenju stručnjaka iz Vardarske i Zetske banovine broj je koza tamo stvarno veći. (Vidi sl. 1.)

Sl. 1.

B. Broj koza na svaki 1 km² površine pojedinih banovina:

1) Vardarska	18.1
2) Zetska	13.3
3) Primorska	10.0
4) Moravska	8.4
5) Vrbaska	7.2
6) Drinska	6.0
7) Savska	1.4
8) Dunavska	1.3
9) Dravska	0.7

² Poljoprivredna godišnja statistika 1937 g. izdanje Ministarstva poljoprivrede.

C. Broj je koza na svakih 100 ha obradene površine cijele zemlje 13.5, a po banovinama ovako :

1) Vardarska	33.4
2) Zetska	28.0
3) Primorska	16.3
4) Moravska	15.1
5) Vrbaska	12.6
6) Drinska	11.8
7) Savska	2.4
8) Dunavska	1.6
9) Dravska	1.3

D. Broj je koza na svakih 100 ha livada i pašnjaka za cijelu zemlju 72.2, a po banovinama ovako :

1) Vardarska	64.2
2) Vrbaska	42.6
3) Dunavska	41.7
4) Zetska	37.5
5) Moravska	37.0
6) Primorska	22.5
7) Drinska	21.8
8) Savska	5.8
9) Dravska	2.3

E. Broj je koza na svakih 100 ha šuma i šumskoga zemljišta prosječno za cijelu državu 25 komada, a po banovinama ovako :

1) Vardarska	57.6
2) Savska	40.0
3) Zetska	37.5
4) Moravska	32.5
5) Primorska	30.0
6) Dunavska	27.5
7) Drinska	15.0
8) Vrbaska	12.6
9) Dravska	1.5

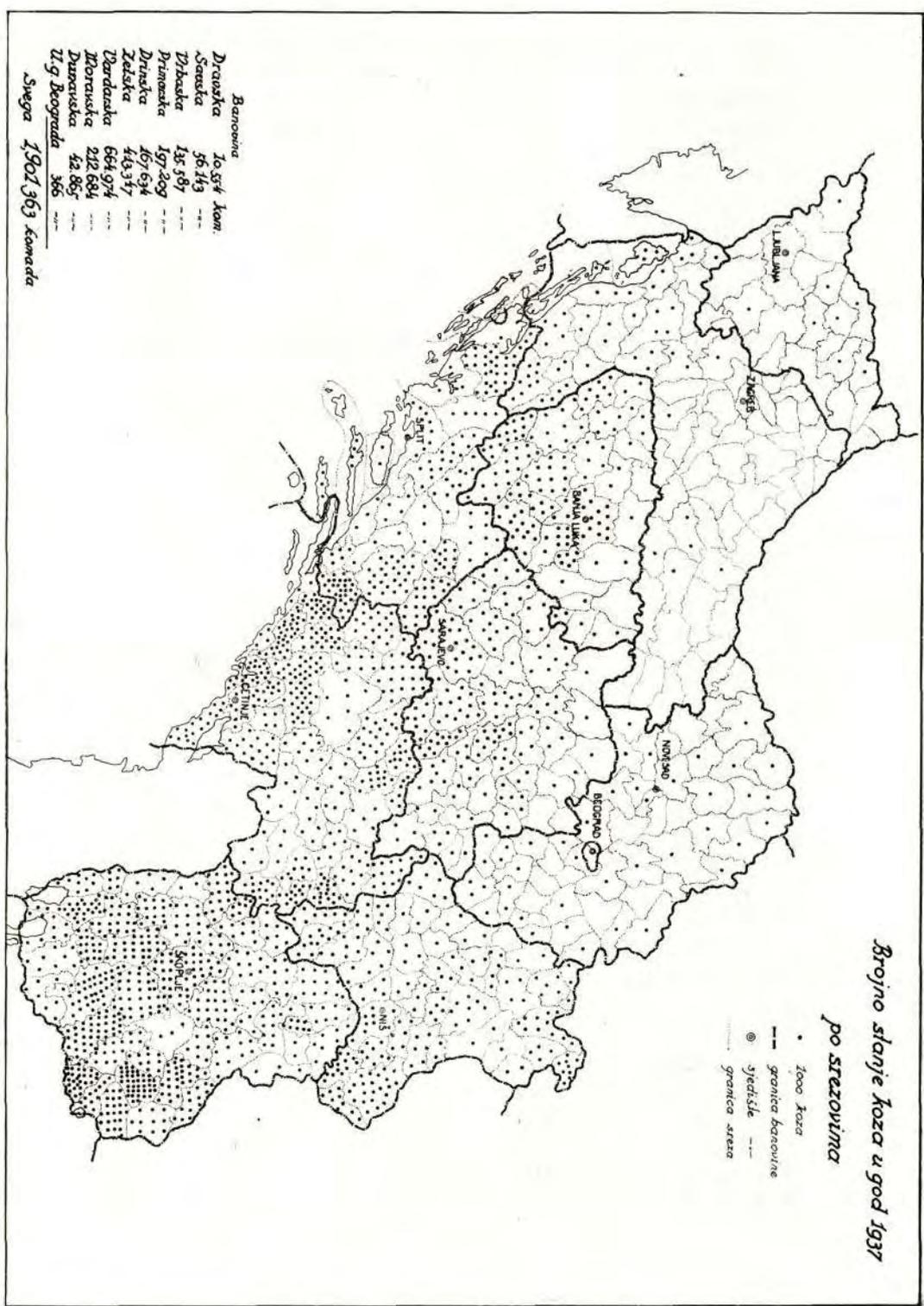
F. Broj je koza na svakih 100 stanovnika za cijelu zemlju 13.84, a za pojedine banovine ovako:

1) Zetska	42.7
2) Vardarska	42.3
3) Primorska	21.6 ¹
4) Moravska	14.6
5) Vrbaska	12.4
6) Drinska	10.4
7) Savska	2.3
8) Dunavska	1.7
9) Dravska	1.0

(Vidi sl. 2.)

¹ Opterećena pripalim joj područjem Bosne i Hercegovine.

*Brojno stanje koza u god 1937
po srezovima*

Sl. 2.

G. Broj je koza na svakih 100 domaćinstava za cijelu zemlju 82.13, a za pojedine banovine :

1) Zetska	276.89
2) Vardarska	268.20
3) Primorska	164.35
4) Moravska	100.03
5) Vrbaska	90.27
6) Drinska	65.14
7) Savska	11.88
8) Dunavska	6.48
9) Dravska	4.85

H. Promjene u brojnom stanju u upoređenju sa stanjem u prethodnoj (1936. godini).

Smanjenje broja koza za cijelu zemlju iznosi 4.630 komada (t. j. 1%); po banovinama je ovo smanjenje slijedeće :

1) Primorska	17.412	(8.3 ⁰ /o)
2) Vardarska	757	(0.1 ⁰ /o)
3) Vrbaska	39	(0.02 ⁰ /o)

Povećanje je broja koza slijedeće :

1) Dravska	402	(3.8 ⁰ /o)
2) Moravska	3.191	(1.5 ⁰ /o)
3) Savska	736	(1.3 ⁰ /o)
4) Dunavska	426	(1.07 ⁰ /o)
5) Drinska	1.513	(0.9 ⁰ /o)
6) Zetska	2.251	(0.7 ⁰ /o)

I. Godine 1931. bilo je brojno stanje koza u drugim Evropskim državama slijedeće :

1) Španija 4,524.934, 2) Grčka 4,179.214, 3) Njemačka 2,577.812, 4) Jugoslavija 1,928.224, 5) Francuska 1,884.770, 6) Italija 1,791.701, 7) Portugalija 1,577.700, 8) Bugarska 1,260.647, 9) Čehoslovačka 1,080.603, 10) Austrija 382.146, 11) Rumunija 352.845, 12) Norveška 331.141, 13) Švajcarska 235.827, 14) Poljska 226.780, 15) Litva 164.360, 16) Irska 158.484, 17) Holandija 131.252, 18) Švedska 66.257, 19) Vel. Britanija 48.338, 20) Malta 28.912, 21) Madžarska 22.184, 22) Danska 21.000, 23) Letonija 11.806, 24) Finska 10.500, 25) Luksenburg 6.662, 26) Estonija 2.000.

J. U pogledu rasprostranjenosti broja koza na 1 km² površine u pojedinim zemljama : 1) Grčka (nepoznato), 2) Portugalija 15.00, 3) Bugarska 12.22, 4) Španija 8.96, 5) Jugoslavija 7.75, 7) Švajcarska 5.71, 8) Njemačka 5.48, 9) Austrija 4.56, 10) Italija i Holandija 3.80, 11) Francuska 3.43, 12) Litva 2.91, 13) Irska 2.30, 14) Rumunjska 1.20, 15) Norveška 1.03, 16) Poljska 0.58, 17) Danska 0.48, 18) Madžarska 0.24, 19) Vel. Britanija 0.19, 20) Letonija 0.18, 21) Švedska 0.15, 22) Estonija 0.04, 23) Finska 0.03.

Iz priložene tabele o rasprostranjenosti koza u našoj državi vidimo, da najviše koza ima u južnim većinom planinskim krajevima države. I sjevero-zapadni su krajevi većinom planinski ali kako su se ti krajevi razvijali pod povoljnim ekonomskim i kulturnim prilikama, nije tamo držanje koza s obzirom na šume i šumska zemljišta aktuelno.

U ravnu Vojvodinu doveli su kolonisti sobom koze, ali će one vremenom iz tamošnje sredine nestati. Na otoku Krku i Rabu ima koza, ali one pasu na vezu. Prema tomu strogo uzeto ne spadaju te koze u naše šumske štetočine. Najzapušteniji kraj ranije pokrajine Dalmacije (t. zv. Zagora) ima mnogo koza.

Na fotografiji iz sreza Kninskoga u Dalmaciji vidimo kako se koza popela na drvo. Vjerujem, da to nije namješteno, jer se koza na kršu vrlo vješto penje.⁴ (Sl. 3.)

Zahvaljujem gg. inžinjerima I. Smilaju i E. Vilčeku, koji su me pri izradi tabela pomogli te g. inž. Č. Koludroviću, koji mi je fotografiju poklonio.

II.

ZAKON O ŠUMAMA OD GOD. 1929. I PITANJE KOZA.

Pod naročitim polit. prilikama donesen je jedinstveni zakon o šumama od 21-XII-1929 god. i naši dobronamjerni šumarski stručnjaci iskoristili su tu priliku, da se prekine s tradicijom i zabrani paša koza u šumama, u opravdanoj pretpostavci, da će to naročito političko stanje duže potrajati. Donesen je bio § 33 koji je glasio:

»Zabranjeno je puštati koze na pašu.

Samo u siromašnim krajevima, u kojima je i do sada iz ekonomskih razloga bilo dozvoljeno puštanje koza na šumsku pašu, može opšta upravna vlast prvog stepena, na zvanični predlog opštine, pojedinim porodicama, koje ne plaćaju više od 50 Din. poreze, dozvoliti ispašu koza u vrlo ograničenom broju, koji je neophodno potreban za održavanje porodica i to samo na površinama, koje su u tu svrhu izlučene i obeležene, a uz potrebno ograničenje, kojim se osigurava održavanje šume i proizvodna snaga zemljišta.«

Raspisom Ministarstva šuma i rudnika broj 12.445 od 14 aprila 1930 god., objašnjen je postupak prilikom odredbe iz § 33 Zakona o šumama. Pašu koza treba reducirati samo na porodice koje plaćaju ispod 50 dinara godišnje poreza. Potrebu koza za takovu porodicu treba ustanoviti i odrediti odgovarajuću šumsku površinu a da s tim ne budu ugrožene šume i proizvodna snaga zemljišta. Svakako su izuzete od paše: šume zaštitne, one stavljene pod zabranu zbog podmlađivanja, konačno šume, koje nisu toliko odrasle, da im koze brstom ne bi mogle naškoditi.

Raspisom istoga Ministarstva od 20 jula 1930 broj 23346 donesen je Pravilnik o puštanju koza u šume, kojim se upotpunjuje prednji raspis a zabrana je protegnuta i na bujična područja i detaljnije određeno, kako se ima postupati u pogledu broja koza i površine za pašu. Naročito je trebalo ustanoviti:

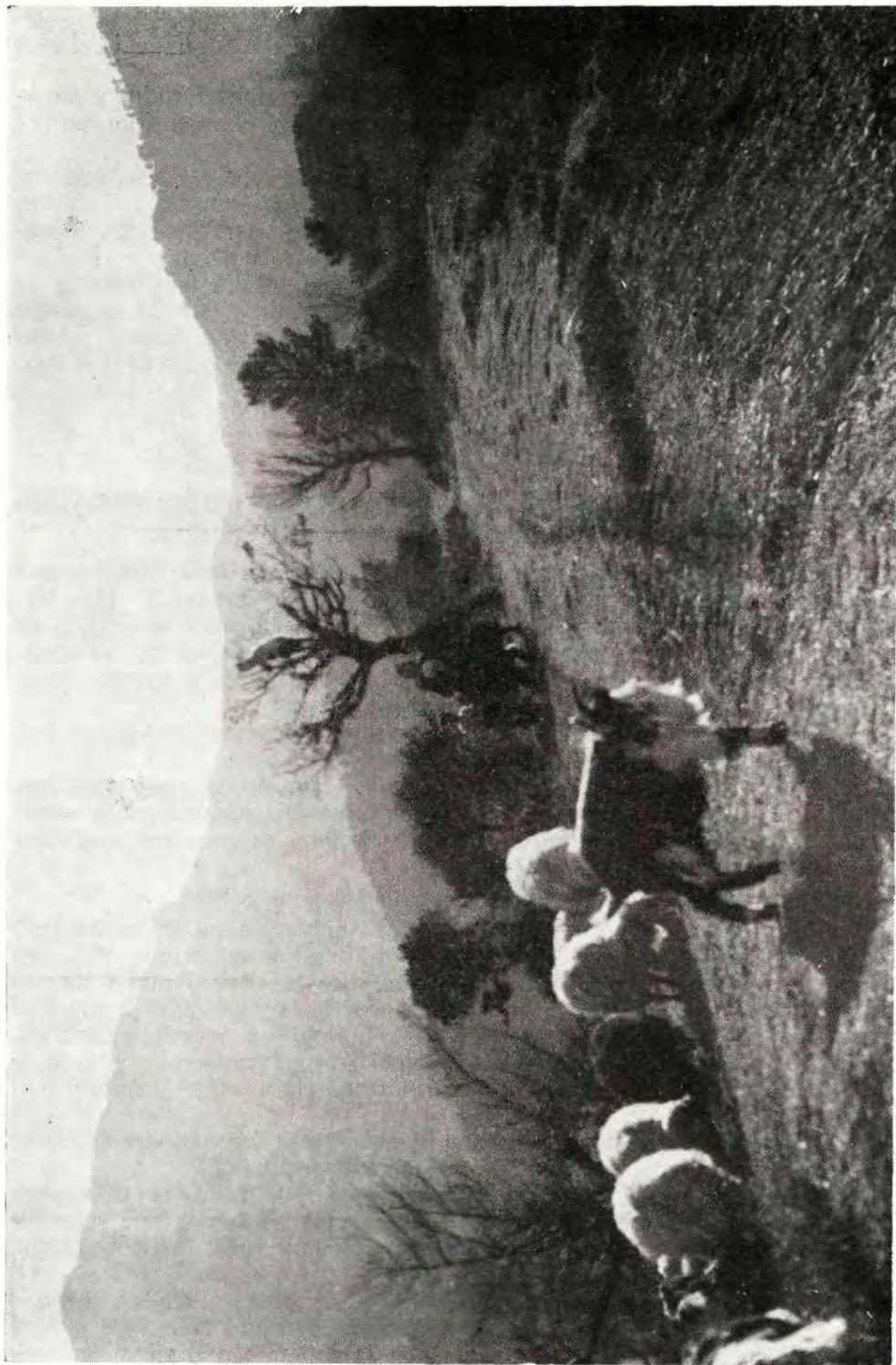
a) najveći neophodan broj koza za jednu porodicu, dok se napasi- vanje koza u šumi za špekulaciju i pod korist imalo zabraniti;

b) površinu šuma potrebnu za pašu ustanovljenog broja koza, a da time ne bude ugroženo održavanje šume i proizvodna snaga zemljišta.

Zakonom od 8 novembra 1930 ukinut je taj § 33 i »stavljene na snagu one odredbe svih zakona, raspisa i naredaba, koje se odnose na pašu koza, a koje su važile za

⁴ Vidi Šumarski list od god. 1940 br. 10 str. 492 V. Op. ur.

*Kr. Banska Uprava Primorske Banovine — Otsjek za šumarstvo — Split
Bujica „Bošajačica“ selo Strmica, opć. Knin*

*Školski primjer štetnosti koza
Sl. 3.*

pravna područja pojedinih banovina do 1 jula 1930 god.«

Za izvršenje te odredbe »propisaće Ministar šuma i rudnika naročite Pravilnike vodeći računa o specijalnim ekonomskim potrebama pojedinih banovina.

Pri vršenju odredbe iz § 33 Zakona o šumama postupilo se, izgleda, suviše strogo imajući u prvom redu u vidu potrebe šumarstva i zaštiti javnih interesa a tek u drugom opće životne i ekonomske potrebe naroda. Znatan je broj koza u najkraćem vremenu bio uništen.

Zato je narod, ali ne onaj najsiromašniji, kojemu nije bilo zabranjeno držati koze, nemajući naknade za kozu protestovao tako, da je poslije nepunih 5 mjeseci po stupanju na snagu Zakona o šumama a poslije putovanja članova Kraljevske vlade u jesen 1930 god. po pojedinim krajevima države u cilju upoznavanja narodnih potreba na licu mjesta, § 33 Zakona o šumama stavljen van snage.

III.

ODREDBE ZAKONA, RASPISA I NAREDABA, STAVLJENE PONOVRNO NA SNAGU ZAKONOM OD 8 NOVEMBRA 1930.

Srbija. Zakon o šumama od 30. marta 1891. s kasnijim izmjenama i dopunama, Glava VII, regulirao je pitanje popaše članom 81 toga zakona: »U državnim šumama imaju pravo svi građani okolnih opština da puštaju besplatno na ispašu svoju domaću stoku, koju gaje kao privrednici. Ali ako popaše više ima no što je za njihovu stoku potrebno, može se puštati i trgovačka stoka po propisanoj taksii.

Od ovoga se izuzimaju državni suvati, koji ne mogu biti opterećeni nikakovim uživanjima niti službenostima.«

Po članu 89 »Prema ovim spiskovima, i vodeći računa o mestima, koja su stavljena pod zabranu radi pošumljavanja i pomlađivanja, određuju nadležne okružne šumske uprave u kojima se mestima može još po taksii puštati stoka na ispašu. «

Južna Srbija (Makedonija). Važi isto što i za Srbiju.

Crna Gora. Raspisom Ministra unutrašnjih djela od 16 aprila 1909 god. broj 2404, zabranjena je strogo ispaša koza bez odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova: »na svim golim suviše prorijedenim i šumom nepotpuno obraslim mjestima uopšte, a naročito po vrletnim i kamenitim stranama, s kojih se voda naglo sliva i okolne puteve i zemlje zasipa kamenjem i pijeskom, a naročito ona planinska i močvarna mjesta, koja se iz klimatskih ili drugih kojih obzira moraju održavati u pošumljenom stanju.« (čl. 3)

Po članu 17 »Da se koze puštaju na pašu i brst samo u odrasle šume, a nikako onamo, gdje ima mladara ili šumskih rasadnika.«

Po članu 30 »Dozvoljeno je uživanje ispaše (dakle i koza) u šumama prema dosadašnjim običajima — čini se izuzetak za šume, koje su stavljene pod zabranu radi pošumljavanja ili podmlađivanja dok ne odrastu, da im stoka škoditi ne može.«

Bosna i Hercegovina. U naredbi bivše zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu od 15-VIII-1879 broj 91504 Fin. 2570 pod tačkom 3 izrično je navedeno: »Koze i ovce su od paše u sklopljenim državnim šumama sasvim isključene.«

Taj zakonski propis važio je do donošenja Zakona o šumama od 21-XII-1929 god.

Po stavljanju van snage odredbe iz § 33 Zakona o šumama Direkcija je šuma u Sarajevu izdala raspis pod brojem 3628 od 14-III-1931, u kojem se ističe, da se u pogledu paše koza u sklopljenim državnim šumama ima primjenjivati citirana naredba bivše zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu. Direkcija šuma u Sarajevu izdala je 8-V-1931 pod br. 10948 raspis svim šumskim upravama i sreskim načelstvima, kojim поближе objašnjava, koje se šume imaju smatrati kao sklopljene a to su: sve četinjaste šume, sve mješovite četinjaste i lisnate šume, sve sklopljene visoke šume, sve sklopljene srednje i niske šume, koje su na krševitom i strmom terenu a imaju karakter zaštitne šume.

Da bi se barem djelomično i za jedan dio države riješilo pitanje ispaše koza, donio je Ministarski savjet (br. 501—35) Uredbu o držanju koza za teritorij Bosne, Hercegovine i Dalmacije. (Vidi Službene novine broj 147 od 28 VI 1935.) Ta Uredba nije predložena na saglasnost Narodnom predstavništvu u smislu odredbe iz § 63 stav 2 Fin. Zakona, jer je tadanji Ministar šuma i rudnika povukao svoj zahtjev, da se Uredba ozaconi te je rješenjem Ministra šuma i rudnika br. 20606-35 Uredba zadržana od izvršenja. Ta je Uredba odredbom iz § 120 Fin. zakona za 1938/9 god. po Narodnom predstavništvu uzeta na znanje time, da njena važnost prestaje 31 marta 1938.

Dok se ne donesu Zakonom od 8 novembra 1930 predviđeni Pravilnici a zbog neodložne potrebe, da se reguliše pitanje ispaše koza u državnim šumama na teritoriji Bosne i Hercegovine, propisao je Ministar šuma i rudnika za Bosnu i Hercegovinu svojim rješenjem broj 3600 iz 1938 g. ova

UPUSTVA

za pašu koza u državnim šumama, državnim zemljištima i državnim planinskim pašnjacima na teritoriju ranije Bosne i Hercegovine. Srezovi su u Uputstvima nabrojani. Donosim iz tih Uputstava najvažnije:

1) Zakonski propisi za pašu koza.

Po § 2 Zakona od 8 novembra 1930 godine o izmenama i dopunama Zakonu o šumama od 21-XII-1929 godine, za pašu koza u državnim šumama, šumskim zemljištima i planinskim pašnjacima u napred navedenim srezovima važe odredbe svih zakona, raspisa i naredaba, koje su važile za te srezove do 1 jula 1930 godine a to su:

Zemljišni Zakon od 7 ramazana 1274 godine (3 maja 1858 godine) — (§ 105);

Šumski Zakon od 11 ševala 1286 god. (1869 god.) — (§ 13—16);

Naredba bivše zemaljske vlade u Sarajevu od 15-VIII-1879 godine br. 9504;

Instrukcija za šumarsku službu kod sreskih načelstava u Bosni i Hercegovini od 11-VII-1890 god. br. 37061/I (§ 25);

Zakon o zaštiti šumskog vlasništva od 28 jula 1913 god. (§ 13);

zatim za pašu koza vrijede propisi Zakona o šumama od 21-XII-1929 god. (§ 30—32, 34—39) i § 3 Zakona od 8 novembra 1930 god. o izmjenama i dopunama Zakona o šumama od 21-XII-1929 godine.

Prednje odredbe sadržavaju slijedeće šumsko-policijske i šumsko-privredne propise kao i propise o iskorišćavanju paše.

2) Šumsko-policijski i šumsko-privredni propisi.

Paša koza smije se dopustiti samo u onim državnim šumama ili njihovim dijelovima, u kojima koze neće biti od štete za podmladak i uzgoj šume (§ 30 Zakona o šumama).

Zabranjena je paša koza u visokim sklopljenim šumama (naredba bivše Zemaljske vlade u Sarajevu br. 9504/1879 godine).

Zabranjeno je puštati u šumu na pašu veći broj koza i ostalog blaga nego što šuma može da podnese obzirom na svoje stanište i propise racionalnog gospodarenja (§ 31 Zakona o šumama).

Zabranjeno je puštati koze na pašu u ona mjesta, koja su stavljena pod zabranu radi pošumljavanja ili podmlađivanja bilo za sve blago bilo samo za koze.

Obzirom na naprijed izloženo paša koza može se dozvoliti samo u manje vrijednim izdanačkim i srednjim šumama i šikarama, koje za pašu koza i ostalog blaga odredi šumska uprava.

3) Propisi o iskorišćavanju paše koza

A) domaćih zemljoradnika.

Domaćim zemljoradnicima dozvoljena je besplatna paša koza za vlastitu potrebu u državnim šumama i šumskim zemljištima.

Ustanovi li šumska uprava, da dotična šuma i šumsko zemljište obzirom na svoje stanje ne može podnijeti onoliko blaga, koliki je prijavljen po spiskovima, reducirće najprije: blago gradskog stanovništva; zatim blago stanovnika nezemljoradnika i to u prvom redu koze a onda ostalo blago. Bude li potrebna redukcija blaga i zemljoradnika, izvršiće redukciju na taj način, da po mogućnosti svakoj zemljoradničkoj porodici ostane za pašu najmanje onoliko blaga, koliko je potrebno za izdržavanje i to od one vrste blaga, koju ta porodica ima. Ako koja zemljoradnička porodica osim koza ima i druge vrste blaga, reducirće se u prvom redu koze. Redukcija će se u pravilu izvršiti proporcionalno, uzimajući u obzir broj stočnih grla, koji odgovara kapacitetu šume i broj stoke svakog prijavljenog lica.

Kao domaće smatraju se one sopstvene koze, koje zemljoradnik drži za podmirenje svojih potreba, bez obzira da li ih je sam odgojio ili kupio, kao i one, koje uzima »na mlijeko« ili »pod česim«.

Koze uzete pod »česim« i »na mlijeko« pripustiće se na pašu u državnu šumu i šumska zemljišta samo onda, kada kapacitet šume to dozvoljava i to najviše po jedna koza na svako čeljade u porodici.

B) Zemljoradnika naseljenika

Do zakonskog regulisanja besplatne paše koza zemljoradnika naseljenika iz Like, Dalmacije i ostalih krajeva Jugoslavije dozvoljava se na osnovu § 16 otomanskog šumskog zakona paša koza za domaću potrebu i onim naseljenicima u granicama katastarske općine u kojoj se selo nalazi a uz plaćanje takse.

C) Stanovnika sela nezemljoradnika.

Stanovnicima sela nezemljoradnicima može šumska uprava na zasebnu molbu iznimno odobriti pašu vlastitih koza u granicama katastarske općine, ako to dozvoljava stanje šume i potreba ovlaštenika a po naplati takse.

D) Gradskih stanovnika.

Siromašnom stanovništvu gradova, varoši i varošica, može šumska uprava na posebnu molbu iznimno odobriti pašu vlastitih koza u okolnim državnim šumama i državnim šumskim zemljištima, ako to dozvoljava stanje šume i potreba ovlaštenika zemljoradnika a uz naplatu takse.

E) Trgovačkih koza za trgovinu i špekulaciju.

Paša trgovačkih koza u državnim šumama i šumskim zemljištima potpuno se zabranjuje, pošto to nedozvoljava današnje stanje šuma i potrebe ovlaštenih zemljoradnika.

Kao trgovačke smatraju se one koze, koje pojedinci kao trgovci nabavljaju i drže u cilju dalje preprodaje.

Koze koje ovlaštene zemljoradnici prodavaju kao višak svoje potrebe ne smatraju se trgovačkim kozama.

Dalmacija. Zakonom od dneva 19. veljače 1873 »Kako da se pre-priječe pojedine pohare škodne gojidbi šuma« propisano je između ostalog slijedeće:

»Na naznačena šumska mjesta može politička vlast zabraniti pašu.« (§ 63), zatim »Da se izdadu takove zaprijeke, (t. j. ograničenja paše, primjedba pisca), općinska upravništva, čuvši zборе seoske, naznačuju mjesta, na koja će se braniti kozama da pasu i predlaže ih političkoj kotarskoj vlasti, da ova izda zaprijetku.

Kad ne bi upravništva općinska naznačila ta mjesta, gdje je kozama zapriječena paša, kad ne bi takovo naznačenje saodgovaralo gojidbi šumarskoj, ovlašćene su političke kotarske vlasti, da one po sebi same izdadu takove zaprijeke na trošak dotične općine.« (§ 4)

Šumarstvo Dalmacije dolazi do izražaja samo u općinskim šumama. Vidimo, da paša koza nije bila posve zabranjena, već da su samo stanovita, tačno označena mjesta u šumama bila zabranjena. Dakle je u šumama, koje su se podmlađivale ili pošumljavale bilo predzabranama ili prirodnim ili ručnim pošumljavanjem, upravna vlast zabranila pašu, ako to nije učinila općina.

Hrvatska i Slavonija. Po §-u 499 općega građanskoga zakonika nije dopušteno servitutno pravo »paše koza na šumskim stranama«.

Po §-u 10 Zakona o šumama od 2-XII-1852 g. »U djelovima šumskim namijenjenim za podmladak, gdje bi pasuća živina škodljiva mogla biti priraštaju, koji jurve postoji ili koji se stopram uzgaja (kao što su branjevine), nije dopuštena pašnja šumska, u ostale dielove od šume slobodno je tjerati samo toliko živine, za koliko tamo potrebne krme imade«.

Naredbom bivše Kr. zemaljske vlade, odjela za unutrašnje poslove od 25-VI-1907 br. 32759 regulisano je pitanje držanja i paše koza »kako bi se podiglo narodno blagostanje u jednom dijelu zemlje naročito u bivšoj gornjoj krajini, jer je držanje koza po postojećim propisima bilo znatno otežčano.« Koze se mogu držati samo za vlastitu kućnu potrebu.

»Paša koza uopće je zabranjena na drvljem obraslim pašnjacima i u šumama, koje podpadaju pod ustanove §§6 i 7 š. z. (zaštitne šume) i koje su po §§ 19 i 20 š. z. stavljene pod zabranu; koje se steru u vrelovju potoka, rieka i liekovitih voda; koje se u smislu §§ 3 i 10 š. z. imaju ponovno pošumiti, ili su branjevine i napokon u kojima je paša zabranjena u smislu zakona od 22-X-1895 o uredenju bujica (vododerina)«.

»U občinskim i zajedničkim šumama i na drvljem obraslim pašnjacima, koji nisu navedeni u § 3 o. n., dozvoljena je paša koza u koliko na to pristane posjednik, uz slijedeće uvjete:

a) Šumarski tehničar (stručnjak) ima sporazumno sa zastupnikom posjednika ustanoviti predjele, gdje, dobu godine kada i broj koza, koje će se prema vrsti i načinu uzgoja drveća, te množini hrane u dotični predjel na pašu tjerati moći.«

Po hrvatskom zakonu o uredenju bujica od 22-X-1895 »Koze zatečene u bujičnom području slobodno je lugarskom osoblju postreljati.« (§ 4). Po §-u 10 Naputka A) k zakonu od 11-VII-1881 imaju pravoužitnici imovnih općina za koze na koliko one u obće budu na pašu u šumama pripuštene — plaćati uvijek cijelu pristojbu.

Slovenija. Po ranijem zakonu o šumama od 3-XII-1852 god. nije bila paša koza izrično zabranjena. Upravna je vlast mogla u smislu odredbe iz §-a 10 toga zakona da regulira pitanje paše.

Komesar za agrarne operacije mogao je na osnovu zakona o razdiobi zajedničkih zemljišta zabraniti, regulisati i ograničiti pašu koza u zajedničkim šumama.

Specijalne kakove odredbe o regulisanju prava paše koza do stupanja na snagu zakona o šumama od 21-XI-1929 god. nisu na području Slovenije postojale, već su pojedine općinske uprave za konkretne slučajeve izdavale potrebne odredbe za pašu koza u šumama. Veći se broj koza opazio samo u nekim planinskim i širomašnim kraškim predjelima. Broj koza stalno pada.

Vojvodina. Po stupanju na snagu Zakona o šumama od 2-XII-1929 donijela je banska uprava raspis broj III-1867 od 24-IV-1930 g. kojim se objašnjava raspis Ministarstva šuma i rudnika br. 12445-1930 g. Drugih raspisa iz ranijih godina navodno nije bilo.

Koze se drže najviše u bivšoj Srbiji, dok je u Vojvodini broj koza neznan i nema uticaja na šume.

Istra. Po izvještaju banske uprave Dravske banovine III/7 broj 3449/1-1938 od 24-I-1939 u susjednoj je pokrajini Istri bila zakonom od 11 novembra 1883 zabranjena svaka paša koza a samo dozvolom upravne vlasti mogla je pojedina porodica držati kože, ali samo pri kući.

Bugarska. Kako je regulirano pitanje paše koza u Bugarskoj, nisam mogao razabrati iz prikaza Dra J. Balena »Pogledi na šumarstvo Bugarske« odštampano u Šumarskom Listu 1936 br. 1, 2—3, 5—7. U biblioteci Ministarstva šuma i rudnika nisam mogao ništa naći.

Grčka je Zakonom broj 875 od 22 septembra 1937 g. »O paši u šumama, djelomično šumom pokrivenim mjestima i travnjacima koji se ne nalaze u ravninama« pošla putem vrlo radikalnoga likvidiranja pitanja paše koza. Po tomu je zakonu zabranjena paša koza u svim šumama, bez obzira na vrst vlasništva, ako je šuma jelova, ili čista, ili tako mješovita, da je u njoj jela pretežno zastupana (preko 0.5). Prema tomu grčkoj je

vladi mnogo stalo do toga, da se sačuvaju šume u kojima prevladuje jela, dakle šume u višim predjelima. U području pojedinačno u zakonu imenovanih šumskih ureda iznimno se produžuje držanje koza počam od 1937 g. do 23 aprila 1941 god. ali tako, da se do toga vremena svake godine zabranjuje od paše po jedna četvrtina svih jelovih šuma, koje do objave toga zakona nisu bile za pašu zabranjene. U slučaju pak, gdje u prostoru za faktičnu kozju pašu jelove šume zauzimaju prostor od $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ toga prostora, zabranjuje se u tim jelovim šumama također paša odmah odnosno smanjuje se prostor za pašu u dva maha, ali se sa 23-IV-1938 zabranjuje posve.

Ovo, koliko se odnosi na šume.

Ako, slično našim prilikama, u nekim šumama ima livada, travnjaka a ima i pomješanih kultura, travnjaka mjestimično pokrivenih šumom, koje su ili u sklopu ili sa rijetkim obrastom ili sa pojedinačnim stablima, u takvim je slučajevima regulirana paša na ovaj način: u državnim, općinskim ili drugim šumama, zatim na prostorima, koji su djelomično šumom pokriveni i travnjacima, gdje postoje stečena djelomična prava za pašu takove stoke, može se zbog ishrane kućne stoke odrediti tako zvana ograđena livada u blizini naselja.

Broj kućnih životinja za pašu u takovoj livadi određen je sa 2 koze u običnim okolnostima sa tri u brdovitim, a 5 u vrlo brdovitim predjelima. U brdovitim predjelima, gdje je nemoguće razgraničiti ograđene livade za kućne životinje a da se u iste ne uključe i grupe jela, bora, crne omorike, šiljatoga ili lisnatoga hrasta, mogu se te grupe dodati takvoj livadi.

Paša u šumama i na livadama državnim, ili općinskim ili onim, koje pripadaju cjelini stanovnika sela ili palanke, regulirana je tako, da pravo paše u onim državnim šumama, koje nisu zabranjene za pašu ili na mjestima djelomično pokrivenim šumama ili travnjacima, koji se ne nalaze u ravnicama kao i prihodi od eventualnog izdavanja tih prostorija pod najam, pripadaju dotičnim općinama.

Kao olakšicu pojedincima ili gajačima ili čuvarima koza, koji zbog zabrane odnosno ograničenoga držanja koza moraju da pokolju svoje koze, država predviđa odštetu. Pojedininim licima, koja su gojila od 80 do 200 koza, ako takva lica posjeduju imovinu manju od 50.000 drahmi, može država u roku od 3 godine, od kako je takovo lice zaklalo koze, podijeliti državnoga zemljišta do 15 dunuma obradivoga, ili do 30 dunuma zemlje, koja se može stalno iskorišćavati za gajenje drveta i to u ataru one općine, gdje leži za kozju pašu zabranjeni prostor jelove šume; razumije se, ukoliko ima raspoloživog za to državnog zemljišta. Osim toga ima pravo da dobije besplatno kroz 5 godina poslije klanja koza drvo za građu za svoje lične potrebe. Ako to lice ponovno nabavi koze, gubi pravo na olakšicu.

Isto je tako određena zabrana odnosno ograničena paša zbog unapređenja šumarstva, zbog zaštitnog karaktera zemljišta, novog pošumljavanja, požara i iz arheoloških, historijskih i banjskih razloga.

Kresanje grana za hranu kućnih životinja izuzetno je dozvoljeno bez plaćanja takse samo tamo, gdje je to od vjkada uobičajeno, i samo na starim lisnatim drvetima, koja su ranije kresana.

Vlasnicima šuma do 15 dunuma u čisto poljodjelskim predjelima dozvoljava se kresanje grana samo u donjem dijelu stabala.

Nisu mi poznati šumsko-gospodarski odnosi u Grčkoj ali smatram, da su oni u pogledu paše koza na čitavom Balkanskom poluostrvu slični.

Istom u 1941 god. moći će se vidjeti, ukoliko je i kako stvarno uspjela u Grčkoj akcija protiv koza.

Važno je naglasiti, da grčka država daje odštetu licima, koja u kratkom vremenu moraju da smanje ili da se posve liše svoga imetka u kozama, jer ih moraju rasprodati ili poklati.

A upravo ta okolnost, da vlasnici ili gajači ili čuvari većega broja koza, dakle imaoći koza ma pod kojim pravnim naslovom,- primaju po zakonu izvjesne olakšice kao naknadu za pretrpljenu štetu, znači, da je grčka vlada ispravno shvatila situaciju onih svojih građana, koji zbog zaštite stanovitoga javnoga interesa moraju da se odreknu ili da smanje svoju imovinu, ako se tim ograničenjem ili odricanjem dovodi u pitanje njihova egzistencija. Posve je dakle opravdano, da za to dade otštetu onaj, u čijem se interesu to radi, a to je država kao zaštitnik javnih interesa.

Kod nas je upravo ta okolnost, što se imaoćima većega broja koza upravo u susjedstvu Grčke, prilikom provođenja u život odredbe iz § 33 zakona o šumama, kad su mnogi žitelji klali svoje koze odnosno prodavali ih u bescijnje, nije priznala nikakva olakšica, bila direktan povod da se povuče odredba iz § 33 Zakona o šumama o ograničenom držanju koza.

Važna je zatim odredba, koja predviđa pašu koza u kombinovanim šumskim i pašnjačkim kulturama, što opet odgovara našim prilikama.

Izvan je svake sumnje, da bi naša država, kad bi usvojila princip oštete, morala znatan dio svojih šuma prepustiti privatnim licima kao naknadu za napuštene koze. S tim dolazimo do pitanja raseljavanja odnosno kolonizacije takovih lica odnosno čitavih sela na državna zemljišta u nizinama. To pitanje pokreću također neki šumarski stručnjaci kao jedan od načina, kako da se riješimo zla.

Zato sam pokušao naći jedno srednje rješenje manje radikalno ali za koje treba stanoviti period vremena.

Kako smo prije vidili, u našoj su državi šumarski stručnjaci nastojali regulirati pašu koza u šumi na razan način.

Da rezimiramo. U srbijanskom pravnom području zabranjena je ispaša koza u šumama, koje su stavljene pod zabranu radi pošumljavanja i podmlađivanja. Dakle u svim ostalim šumama dozvoljena je paša koza, kako za domaću potrebu tako i za trgovinu. Domaća besplatno, trgovačka po taksi.

U dalmatinskom (rectius austrijskom) pravnom području dozvoljena je isto tako paša koza u šumama, koje se ne pomlađuju. Paša nije ograničena na domaću potrebu niti su propisane takse.

U crnogorskom je pravnom području zabranjena paša koza na svim golim, suviše proredenim i šumom nepotpuno obraslim mjestima, zatim u šumama sa zaštitnim karakterom, odnosno dopuštena je samo u odraslim šumama, a nije u mladim, dakle nedoraslim, kojima stoka još može naškoditi. Ograničenje je u Crnoj Gori veće nego u Srbiji i teže provedivo, jer, da se postigne svrha, treba prije svega izdvajati površine oštećene i proredene po čovjeku ili ostaloj prirodi zatim šume sa zaštitnim

karakterom. U Srbiji je to prosto. Pod zaštitom su samo šume koje se regeneriraju i to je svakomu jasno a narodu shvatljivo.

U bosansko-hercegovačkom pravnom području nailazimo, može se reći, na neki posve drugačiji stručni kriterij za obranu šume od koze. Paša je koza zabranjena u sklopljenim šumama. Po spomenutom raspisu Direkcije šuma u Sarajevu broj 10948 iz 1931. g. »pod sklopljenim šumama treba smatrati sve čiste četinjaste šume, sve mješovite lisnate i četinjaste, sve sklopljene visoke šume, sve sklopljene srednje i niske, koje su na krševitom i strmom terenu a imaju karakter zaštitne šume.« Pojam sklopljene šume može da se tumači i proizvoljno, jer se stanovita šuma može isključiti od paše kao i dozvoliti za pašu. Šumarski su stručnjaci naklonjeni tomu, da što više eliminiraju djelovanje koza, jer oni redovno najšire tumače sve odredbe viših vlasti kad se radi o čuvanju šuma. Sklopljena može biti i mlada šuma stara 30 i stara 150 godina. Ona, u kojoj se vrše pripremne radnje za prirodno naplođivanje kao i one sklopljene starije šume, gdje smo još daleko od t. zv. oplodnih sječa. U prebornim šumama u pravilu nema paše bez obzira na starost. Dakle ta odredba o »sklopljenosti« šume dosta je neodređena, proizvoljna, zato ne počiva na čvrstim nogama a što je glavno, narodnom je shvaćanju o pričinjavanju štete posve neshvatljiva.

Nema sumnje, da se od napada koza htjelo sačuvati šume udaljenije od sela, jer te su svakako sklopljene, a one bliže selima više prorijeđene. Znači, da se u Bosni i Hercegovini dozvoljava paša koza u onim šumama, gdje je u Crnoj Gori ta ispaša zabranjena: u šumama suviše prorijeđenim i na šumom nepotpuno obraslim mjestima. A upravo u takvim šumama ima mnogo više hrane za koze nego u sklopljenim. Izgleda, da se sklopljene šume htjelo sačuvati od obaranja stabala. Dakle pored jednakoga i ekonomskoga i pravnoga shvaćanja bosanskoga i srbijanskoga seljaka o njegovom odnosu na šumu i na štetu od koza, ipak postoji tako različito stručno regulisanje istoga odnosa. Drugim riječima, šume su u blizini naselja žrtvovane, a spašavalo se je šume udaljene, za veliku šumsku industriju. Paša je dozvoljena samo za vlastitu potrebu besplatno zemljoradnicima, po mogućnosti i siromašnom gradskom stanovništvu, ali potonjima po naplati takse. Paša trgovačkih koza za trgovinu i spekulaciju posve je zabranjena.

U dalmatinskom pravnom području nailazimo na odredbe jednake onima u Srbiji, jer je i u Dalmaciji zabranjena paša koza samo na šumskim površinama koje se podmlađuju.

U hrvatskom pravnom području izraženo je isto, zaštićuju se od živine šume, koje se podmlađuju i mlade šume, koje se uzgajaju (branjevine), a specijalno s obzirom na koze ograničuje se njihov broj na vlastitu kućnu potrebu.

Bujična područja zaštićena su drakonskom mjerom: koze zatečene u bujičnom području mogu se na mjestu pobiti.

Slovenija je napredna i disciplinovana kao i veći dio Hrvatske, a Vojvodina nije siromašna. Zato u tim krajevima odnos koza prema šumama nije tako štetan kao u južno-istočnim krajevima.

Spomenut ću i zakonske termine za ishranu koza u šumama: u Srbiji ispaša, popaša, u Crnoj Gori ispaša, paša i brst, u Dalmaciji, Bosni i Hrvatskoj paša koza. Naš sadanji zakon o šumama kao i prva novela tomu zakonu od 8. VI. 1930. služe se riječju paša.

Prema tomu treba ostati kod te riječi i pod njom razumijevati i onu štetu na drveću, što ju čini čobanin kresanjem grana, da bi zimi prehranio koze. Dakle zbog kratkoće izražavanja služit će nam riječ paša za sve radnje u vezi sa ishranom koza u samoj šumi i na šumskom zemljištu.

IV.

ŠTO DA RADIMO?

Sadanje faktično (ne pravno) stanje, po kom se koze drže u neograničenom broju u većem dijelu države, treba što prije regulirati, jer, u koliko to stanje i štiti pojedinačne interese, nanosi ono veću štetu općim interesima, specijalno interesima poljoprivrede i šumarstva, a u protivnosti je i sa osnovnim principima naše konkretne šumsko-gospodarske politike.

Moramo nastojati, da se izvrši postepena i sistematska koordinacija interesa pojedinca i pojedinih krajeva sa interesima cjeline i normalnog ekonomskog napretka te cjeline, dakle koordinacija interesa siromašnog zemljoradnika i ostalih imaoaca koza sa opravdanim interesima vlasnika šuma i cjeline bez obzira na stečena prava iz onih vremena, kad se je šume krčiti moralo, jer su bile zaprijetka prostornom razvijanju i napretku naroda, i kad su tu ulogu osim sikire i vatre vršile i koze. Potrebno je dakle utvrditi opće smjernice akcije, koje mogu da važe za pojedine krajeve, jer su odnosi u pojedinim krajevima različni. Po utvrđenju općih i posebnih (regionalnih) smjernica ima se akcija valjano organizirati zakonskim putem i donijeti realne pravilnike tako, da u izvjesnom vremenu mora biti uspjeha.

Potrebno je izvršiti nekoje predradnje, da se dobije opća ekonomska slika pojedinog kraja u državi sa obzirom na držanje koza.

Tako je potrebno prethodno :

a) utvrditi, koji su krajevi u državi, u kojima koze ugrožavaju šume, najviše zaostali kulturno i ekonomski. Stepenovati to stanje po banovinama, srezovima, općinama, selima. Krajeve dijeliti na planinske, brdovite i nizinske. Za svaki kraj točno utvrditi, može li seljak da još za sad živi bez koze;

b) bez obzira na to, može li da živi bez koze ili ne, razgraničiti kulture pašnjaka od kultura šuma. U nekim se banovinama prilikom katastarskog premjera vrši i razgraničenje pašnjaka (šikara, drvljem obraslih pašnjaka) od šuma. Upravo u tim krajevima ima razmjerno najveći broj koza, jer su šikare prava kozja domena. Prema tomu moglo bi se reći, da je u tim krajevima još preuranjeno regulirati pitanje paše koza u šumama. Kako uporedo s radom katastra rade i šumarski stručnjaci na izdvajanju šuma od pašnjaka obraslih šumskim drvećem, veći će dio toga posla biti ipak dovršen do onoga vremena, dok se pitanje paše koza regulira. Čim je to razgraničenje kultura provedeno, treba utvrditi najveći mogući prostor za pašu koza u suradnji sa agronomom. Pri tomu treba utvrditi ovo: da li su i koliko međusobno prostorno i privredno povezani prostori za proizvodnju drva sa prostorima za proizvodnju stočne hrane i da li ima prostora, koji istovremeno služe i jednoj i drugoj svrsi; drugim riječima, utvrditi, kako se međusobno odnose šume cjelice koje zauzimaju veći kompaktni prostor sa šumama, koje služe i za stočnu

hranu, brst i list, a jedne i druge vrsti tih šuma sa šumama u kojima ima livada kao i s livadama, koje su obrasle šumskim drvećem;

c) po saslušanju i međusobnom dogovoru svih vlasnika šuma jednoga upravnog područja utvrditi, u kojim šumskim predjelima koze čine najveću štetu, odnosno, koje su šume s obzirom na njihovu vrijednost i važnost i za opću i lokalnu nacionalnu privredu najviše izložene štetama od koza i te štete stepenovati (štete u mladim šumama, zaštitnim, prebornim, predzabranama, zatim štete u šumama koje su odrasle, sklopljene, štete u šumama degeneriranim, u šikarama, na goletima). Na osnovu utvrđenoga stanja treba da su stručna lica načisto s tim, koje se od tih šuma moraju zabraniti za svaku pašu koza.

Kao opće smjernice predlažem da se uvažavaju ove:

1) Potrebno je još danas računati s činjenicom, da se u znatnom dijelu naše države paša ne cijeni manje od drveta, a to naročito u krajevima, gdje šume ne služe industriji. Naša šumarska privreda treba da se izgrađuje više u pravcu narodnoga šumarstva a manje industrijskoga, kako je to dosad zavedeno.

2) Šumarski stručnjaci treba da su načisto s tim, koje šume trebaju apsolutno zaštitu od paše koza. Treba utvrditi pozitivan i određen stručni kriterij, pristupačan narodnom shvatanju, dakle razumljiv. Akcija mora da je jedinstvena a ne složena od upravo protivnih stručnih komponenata, jer se u jednoj banovini brani paša u sklopljenim šumama a u drugoj u nesklopljenim. Za to postoje dva rješenja: ili radikalno ili prelazno, etapno. Pokušaj radikalnog rješenja (§ 33 Z. š.) nije uspio ni u vanrednim prilikama. Preostaje nam prelazno, dakle kompromisno, ali takovo, koje mora konačno dovesti do pozitivnoga rezultata, ako se akcija pravodobno organizira tako, da nam takovo rješenje uspije nametnuti javnom mišljenju.

Početi s pravnim stanjem a zatim preći na faktično. Pridržavajući se oprobana principa pravnoga kontinuiteta u reguliranju stanovitoga ekonomskoga odnosa, kako je on bio reguliran u većem dijelu države, mora se po mojem mišljenju:

a) bezuslovno i beziznimno zabraniti pašu koza:

u šumama, koje se obnavljaju ili se moraju obnoviti,

u šumama zaštitnoga karaktera, dakle i onima na bujičnom području.

b) uslovno i iznimno, prema lokalnim odnosima, utvrđenim gore pod slov. a)—c), dozvoliti pašu koza:

u svim odraslim šumama osim u urednim prebornim i

šumama koje nisu normalne, u kojima dakle treba uspostaviti gospodarski red (šikare, degenerirane šume).

3) Kad se utvrde objekti, koji moraju bezkompromisno biti zaštićeni, utvrditi, koje sve i kolike površine mogu doći u obzir za pašu koza. Pri tomu kategorirati i šumo-vlasnike u one, koji su prema prirodi svoga gospodarstva dužni u prvom redu da podnesu žrtve, da trpe pašu koza, a to su općine, sela (općinski pašnjaci, utrine, zatim općinske i selske šume, u kojima pasu koze stanovnika dotične općine ili sela), zatim država (šume državne) pa konačno privatnici.

U cilju postepenoga suzbijanja štete od koza ima se odustati od dosadanjeg linearnog suzbijanja u cijeloj državi ili cijeloj pokrajini ili čitavom jednom kraju.

Prema takvom konkretnom stanju treba poduzimati mjere suzbijanja odnosno ograničavanja paše koza. Prva je od tih mjera postepeno smanjivanje broja trgovačkih koza bez obzira u kojem se rejonu i u kojoj kategoriji sela nalazi vlasnik takvih koza. Poslije trgovačkih koza dolaze koze »pod korist« a kao posljednje sredstvo koze onih seljačkih domova čiji broj koza prelazi neophodnu potrebu seljačkoga doma.

5) Stojeći na principu pravične oštete građanima za imovinu, koje će se morati odreći, priznati imaoću (vlasniku, posjedniku, gajaču ili čuvaru) većega broja koza vrijednost čijeg imanja pokretnog i nepokretnog, ne računajući koze, iznaša manje od 20—30.000 dinara, regresivnu odštetu za napuštene koze u novcu ili u naturi.

Ako se ta odšteta ne može priznati za sva za pašu zabranjena područja, ima se svakako priznati za ona područja, gdje je zabranjena paša zbog zaštite javnih interesa (zaštitne šume, bujičina područja i t. d.). Ili, ako se neznam iz kojih razloga ni ovako ograničena odšteta ne prizna, neka se po prethodnom odobrenju Ministarstva finansija odrede progresivne takse na svaku kozu preko onoga broja, koji je utvrđen za domaću potrebu siromašnim porodicama, a u korist općine u kojoj se vrši paša koza. Ta taksa neka se odredi opet prema imućstvenom stanju imaoća koza.

6) Lokalna vlast treba utvrditi, koje je sve mjere iz oblasti poljoprivrede i šumarstva potrebno poduzeti, u kojem ih vremenu sprovoditi, čijim sredstvima, da se narodu olakša postepena likvidacija koza na minimalan broj a eventualno u manje siromašnim krajevima na potpuno napuštanje koza. Ispitati, može li se sadanje ekonomsko stanje zemljoradnika popraviti ili ne može. (Na pr. da se koza može postepeno zamijeniti ovcom, da se uređuju postojeći pašnjaci, jedno i drugo uz pomoć države ili banovine, da se narodu daje trajna mogućnost zarade kod kuće ili na strani.) Ostavimo za sad ove mjere, što ih mnogi šumarski stručnjaci dobronamjerno navode ne vodeći dovoljno računa o pravom toku narodnoga života (prosvječivanje naroda propagandom, dizanje općega kulturno-ekonomskog stanja sela, čak i stajsko hranjenje stoke). Na rezultat takvoga rada treba dugo čekati. Treba danas poduzeti samo one mjere, koje se odmah mogu realizirati a ono ostalo treba s tim uporedo raditi, jer će i to svojevremeno donijeti obilno koristi ali danas još ne može.

7) Pašu koza treba regulirati Zakonom i to Zakonom sa prelaznim karakterom, a ne Uredbom makar sa zakonskom snagom a pogotovo ne Pravilnikom, jer odnos koze prema šumi ne smije biti izložen promjenama a što je najgore, ne smiju odredbe Zakona ostati na papiru.

Odredbu iz dokinutoga § 33 Z. š. treba staviti ponovno na snagu, ali sa slijedećim izmjenama i dopunama:

Paša koza u šumama zabranjena je bez obzira na stečena prava po kojem pravnom osnovu.

Drugi stav § 33 dio posljednje rečenice, koji glasi: »a uz potrebno ograničenje, kojim se osigurava održanje šume i prirodna snaga zemljišta« za sad, kroz nekoliko godina, izostaviti, kako bi šumarski stručnjaci imali slobodne ruke pri izboru, izlučenju i obilježavanju površine za pašu. U tome bi se očitovao prelazni karakter Zakona o paši koza u šumama. U drugoj zakonskoj etapi ta bi se odredba ponovno ozakonila. Zakonom

treba propisati: šume zaštitne, u bujičnom području, stavljene pod zabranu zbog pomlađivanja izuzimaju se od paše koza i za kućnu potrebu.«

Priznati odštetu ili druge olakšice licima, čija se imovina provođenjem zakona smanjuje ili je se moraju posve odreći, a u slučaju kad je u pitanju zaštita kojega javnoga interesa.

Posebne smjernice treba da utvrdi svaka banska uprava za svoje područje, odnosno dvije ili više banskih uprava za ono, na kojem vladaju slične prilike.

Résumé. La statistique sur le nombre de chèvres en Yougoslavie et dans quelques autres pays d'Europe, les bois en viguer concernant les chèvres en Yougoslavie et en Grèce ainsi que l'avis de l'auteur sur la réglementation de cette question en Yougoslavie.

Ing. STJEPAN FRANČIŠKOVIĆ (Zagreb):

SAVREMENI PROBLEMI UREĐIVANJA ŠUMA U NJEMAČKOJ

(ZEITGENÖSSISCHE PROBLEME DER FORSTEINRICHTUNG
IN DEUTSCHLAND)

Od svih je evropskih naroda najviše u području šum. gospodarstva stvorio njemački narod. Nigdje drugde nisu temeljna načela naše nauke tako solidno postavljena i tako rigorozno kroz dugi niz godina provadana. Svjedoče za to golemi kompleksi uredenih šuma, čije prvotno uređivanje siže unatrag preko jednog stoljeća, — u doba, kad je još naš narod »junakovao i hajdukovao«. Svjedoče za to i plejade šumarskih radnika i učenjaka, koji su se podigli do visine svjetskoga glasa. Već je površni posmatrač stupanjem u tu zemlju impresioniran rezultatima jedne stare visoke kulture. Sve je to izraženo u današnjem stanju njemačkih šuma unatoč ratnih nedaća i unatoč mnogih zabluda, koje je šumarska nauka u svom polaganom razvoju prošla. Jer i zastranjenja u nauci mogu razumljivo nastati samo u jednoj konstruktivnoj i dinamičnoj sredini, koja ih je doduše počinila, ali koja će ih vremenom spoznati a potom i ukloniti. Sve je to potrebno naglasiti, kad se želi donijeti prikaz sadanjih pogleda na uređivanje šuma u jednoj tako velikoj i naprednoj zemlji, kako bi si svaki objektivan šumarski stručnjak mogao stvoriti svoj samostalan sud.

Kao učesniku našeg službenog putovanja u Njemačku (juli 1939) stavljeno mi je u dužnost, da s naučne strane obradim sve dobivene impresije. Nažalost radi skućenog prostora i opsežne grade nije moguće, da u jednom prikazu obuhvatim sve grane šumskog gospodarstva. Stoga sam odlučio, da u ovom referatu obuhvatim samo načelne probleme uređivanja šumskog gospodarstva prema pogledima, kako su ih iznesli

profesori Dr. H e s k e (Tharandt) u svojem predavanju u Spessartu (13. jula) i Dr. A b e t z (Freiburg) u svojem predavanju u Konstanzu na Bodenskom jezeru (17. jula). Kako prikupljeni materijal želim obraditi s načelnog gledišta, to ispuštam iz ovog prikaza referate profesora Dra R ö h r l a (Tharandt) i šumarnika Dra B u j a k o w s k o g a, održane na Zeissovom institutu u Jeni (11. jula), koji je odnose na tehniku radova aerofototaksacije. Ovu vrlo važnu granu iznosim u posebnoj raspravi.*

Da bih mogao u cijelosti obuhvatiti glavni supstrat ovog prikaza, nastojat ću, da u najkrupnijim crtama iznesem sve glavnije dosadanje ekonomske sisteme s gledišta šumskog gospodarstva, kako bi se kao logički razvoj moglo shvatiti današnje naziranje na gospodarsku važnost šume u Njemačkoj. Nadalje je to potrebno još i s razloga, što ovakav jedan prikaz nije do danas objavljen u našoj stručnoj književnosti, ma da je poznato, da su u prošlosti razna nacionalno-ekonomska strujanja dirigovala sa svim gibanjima u šumskom gospodarstvu.

Obradujem ovaj dio temata na podlozi iznešenih refleksija prof. E b e r t s a, sada Ministerialdirigenta njemačke uprave šuma (Berlin), koji je u ime njemačke vlade stalno pratio našu ekskurziju. Ovom visokom i zaslužnom predstavniku njemačkog šumarstva kao i profesorima Hilfu i Lemmelu (Eberswalde) dugujemo veliku zahvalu za sva obavještenja i poklon savremenih publikacija, kojima sam se u ovom svom razmatranju djelomično poslužio (Bülow, A betz, Wiedemann, Köstler, Taschenmacher i dr.). Napose sam uvažio i nekoja gledišta prof. D i e t r i c h a (München), kako ih je iznio u svoja dva predavanja u Garmisch-Partenkirchenu i Hintersee-u (kod Salzburga).

I. Nacionalna ekonomija i šumarska politika

U povijesti se šumarstva daju danas prilično sigurno pratiti uplivi naturalnog, novčanog a u najnovije vrijeme i kreditnog gospodarstva. Potreba na drvu neprestano raste od najdavnijih vremena pa do danas, kad drvo postaje sve rjeđi i skuplji artikala a uz to i prijeko potreban u svim granama gospodarske djelatnosti. Jedan nam malo oštiji uvid u ovu oblast pokazuje, kako je razmjerno vrlo kratak vremenski razmak od doba, kad je šuma značila zapreku u saobraćaju i širenju kulture, pa do danas, kad šuma postaje nosioc kulture i nacionalnog blagostanja. Jedva su minula tri stoljeća, od kad je šumarstvo počelo dobivati kakvo-takvo gospodarsko značenje. Vjekovima je prije toga bila šuma stvarno zapreka kulture i saobraćaja, pa je pojedine narode jače odvajala nego rijeke ili bregovi. Dapače sve do 18. stoljeća šuma predstavlja jednu divlju prirodu, koja je narodnom gospodarstvu samo toliko potrebna, što čini podesno tlo za širenje poljskog zemljišta. Sve to nije čudo, ako uvažimo, da je drveta bilo dovoljno za sve potrebe tadanjeg primitivnog života. Radi toga se i gospodarski kapacitet šume — u koliko se uopće u takovom može govoriti — nije prosuđivao po veličini prihoda na drvu nego prema sposobnosti ž i r e n j a odnosno broju svinja, koje je jedan šumski kompleks mogao godišnje prehraniti, dapače i po vrijednosti l o v a, u koliko je taj bio važan za tadanjeg šumoposjednika. Na toj se osnovi izrađuju i prvi propisi o uživanju šuma, koji izilaze krajem Srednjeg Vijeka. Glavna je dakle značajka primitivnog šumarstva, da se

* Vidi Šumarski list. od god. 1940 broj 10 str. 473—486 i 503. Op. ur.

njegova važnost cijeni po veličini prihoda nuzgrednih užitaka, dok glavni današnji prihod — drvo — ostaje gotovo potpuno bez značenja.

a) Merkantilizam.

Vrijednost se drva kao glavnog šumskog prihoda počima cijeliti nekako tek iza 30-godišnjeg rata, kad su mnoge šume bile bezobzirno devastirane, pa se počela osjećati nestašica na drvu. Strah pred tom nestašicom doveo je u doba kasnijeg državnog apsolutizma do donošenja zakona o zaštiti i urednom šumskom gospodarstvu (landesfürstliche Wohlstandspolizei). Ovim se propisima stavlja šuma po prvi put radi osiguranja opskrbe u zaštitu zakona (Versorgungswald). U ovo razdoblje pada i početak periode merkantilizma, koji je još poznat i pod imenom kolbertizma (Francuska) te kameralizma (Njemačka). Kako je poznato ovaj sustav polazi od pretpostavke, prema kojoj narodno blagostanje ovisi o množini plemenitog metala t. j. novca, koji se nalazi u državi (Serra, Bacon Verulamski, Mun, Melun, Klock). Dosljedno tome ovaj sistem vodi računa samo o povoljnoj trgovačkoj bilansi i posve zanemaruje agrarnu produkciju (Cromwell, Colbert), pa se s ovog stanovišta mora i promatrati njegov upliv na šumsko gospodarstvo.

Nestašicu odnosno krizu drveta (Holzkrise), koju su u početku proizrokovali česti ratovi pojačava kasnije sve veći razvoj industrije napose lijevaonica i talionica željeza. Najjače se ova kriza osjetila u nestašci drvenog ugljena, uslijed čega dolazi u Italiji, Francuskoj i Engleskoj do potpunog zastoja u rudarstvu i industriji. Prema tome je prva etapa merkantilizma karakterizovana potrebom na drvu kao ogrevnom artiklu i kao pomoćnom sredstvu za razvoj specijalno metalurgijske industrije. Građevno drvo u prvoj etapi još nema tolike važnosti, da bi njegova nestašica uzrokovala u velikim razmjerama poremećenja u narodnom gospodarstvu.

Druga je etapa periode merkantilizma obilježena traženjem zamjene za drveni ugalj, koji je sve više nestajao. U Engleskoj je to brzo dovelo do napuštanja drvenog i prelaza na kameni ugljen. Iza nje su slijedile i druge zemlje, pa u najvećem dijelu industrijske proizvodnje kameni ugalj potiskuje drveni. Ta se zamjena kasnije očituje i u postepenom eliminiranju drveta kao građevnog materijala, na čije mjesto sukcesivno dolazi ŽELJEZO I KAMEN. Drvo polagano prestaje biti glavni građevni materijal stambenih zgrada, mostova i brodova, ma da je na pr. grad Hamburg sve do 1842. god. građen pretežno od drveta. Kasnije, u toku 19. stoljeća, drvo će i dalje uzmicati iz raznih grana tehnike naročito tamo, gdje su potrebne veće množine trajnog građevnog materijala. Međutim, drvo će u isti mah dobivati neprestano nova područja uporabe, da konačno postane u modernom gospodarstvu takav gromadni artikal, čije cijene bilježe najveći uspon. Druga je dakle etapa periode merkantilizma obilježena zamjenom organskih za anorganske sirovine odnosno „amjenom drveta kao građe sa željezom i kamenom.

Upliv se merkantilističkog shvatanja šume i šumarstva očitovao prelazom iz dotad »obskrbne« šume (Versorgungswald) ka »tečevnoj« šumi (Erwerbswald). Taj je prelaz nastao pod pritiskom finansijskih potreba sa težnjom, da se postigne što veći prihod od šume. Tu su zapravo udareni prvi temelji racionalnog šumskog gospodarstva. Ono nastaje u doba, kad drva sve više nestaje i kad se javlja bojazan, da će ga posvema

nestati. U tadanjoj se literaturi napuštaju rasprave o raznim šumskim regacijama a pojavljuju se prve šumsko-gospodarske studije naravno strogo kameralističkog smjera. Tako već 1713. godine izdaje saski kapetan Carlowitz svoje djelo: »Sylvicultura oeconomica«, prvu njemačku šumarsku stručnu publikaciju. Godine 1757. izdaje Moser djelo: »Grundsätze der Forstökonomie«, u kojem je prvi put šumsko gospodarstvo cjelovito obrađeno kao samostalna naučna disciplina i to s pravnog, tehničkog i gospodarskog gledišta. Napokon godine 1781. izdaje Goetheov prijatelj i profesor u Heidelbergu Jung-Stilling djelo: »Versuch eines Lehrbuchs der Forstwissenschaft«. Merkantilizam je, kako vidimo, unatoč zapostavljanja agrarne produkcije prvi izgradio osnove racionalnog šumarstva, na kojima se je kasnije dalje razvijala naša nauka.

b) Fiziokratizam.

Ovaj se sustav osniva na pretpostavci, da narodno blagostanje može stvarati i uvećavati samo agrarna produkcija, jer je ona navodno jedina produktivna (Quesnay, Turgot). Gospodarskim dakle životom vladaju prirodni zakoni, pa su oni i jedini mjerodavni za prosuđivanje svih pojava u nacionalnoj ekonomiji. Ovu temeljnu ideju fiziokrata nastavlja i dalje razrađuje Adam Smith, koji, dodajući tome privatni interes pojedinca kao uslov gospodarskog progresa, osniva novi gospodarski sustav prozvan po njemu smithianizmom. Ovdje se dakle radi zapravo o dva gospodarska sistema, koji su međusobno organski povezani. Međutim kako stvarno razvojno proističu jedan iz drugoga, uzimamo ih s gledišta šumskog gospodarstva kao jednu cjelinu. Stvarno je smithianizam samo razvijenija forma fiziokratskog sustava, jer obojica polaze od istih načela Uostalom i Smithov se sistem dalje izgrađuje radovima njegovih sljedbenika (Malthus, 1766—1834 i Rikardo, 1772—1823).

Osnovna ideja ovog gospodarskog nazora t. j. primarna važnost praprodukcije i privatnog interesa pojedinaca nije mogla a da se duboko ne odrazi u šumarstvu. Naglašavanje važnosti agrarne produkcije dovodi do razriješenja starih feudalnih odnosa a šumsko se gospodarstvo počima promatrati s isključivo privatno-gospodarskog stanovišta u težnji za postizavanjem što većeg dobitka. U svom daljnjem razvoju privatno-gospodarski princip dovodi do traženja najvećeg mogućeg rentabiliteta. Čim je rentabilnost uzeta kao glavna svrha šumskog gospodarstva, odmah se šuma kao gospodarski objekt morala nužno prosuđivati dvojako i to zasebno kao državna a zasebno kao privatna svojina. Pod uplivom engleskog učenja i prikazivanja katastrofalnog stanja, u kom su se nalazile šume nakon napoleonskih ratova, počelo se proučavati pitanje otuđenja državnih šuma. Sve je više počelo prevladavati uvjerenje, da država nije sposobna voditi racionalno šumarstvo. Tako Kraus (prijatelj Kantov u Königsbergu) prvi zagovara prodaju državnih šuma a jednako i Sartorius, koji dokazuje, da bi se prodajom državnih šuma mogli podmiriti tadanji državni dugovi pa računom dolazi do većih svota ukamaćenjem dugova nego što iznose prihodi šuma. Ove su rasprave početak kasnijih razilaženja, koja se osjećaju kroz čitavo 19. stoljeće naime, da li je bolje riješenje šuma kao vlasnost države ili kao vlasnost pojedinca. Tu leži i uzrok, da se je početkom prošlog stoljeća stara kameralna nauka obzirom na individualističko-liberalističku suprotnost gle-

dišta privatne i državne ekonomije podijelila na dvije grane: na državno i na privatno gospodarstvo.

Nagli razvitak tehnike i prometa, veliki prirast stanovništva i dosljedno tome sve veće širenje industrije daje već u početku 19. vijeka pravu važnost građevnom drvu, dok uporabu ogrjevnog drveta potiskuje sve više u pozadinu. Konačno postaje produkcija građe glavnom svrhom šumskog gospodarstva. Građevno drvo dobiva onu važnost, koju ima i danas u narodnom gospodarstvu. Ovako postavljena svrha šumskog gospodarstva dovodi pod uplivom fiziokratskog shvatanja do pitanja, da li se sa šumom ima gospodariti tako, da se postigne najveći mogući prihod na masi ili pak tako, da se postigne najveći novčani prihod. Vođene su duge i opsežne diskusije, nu konačno je odluka pala u korist najvećeg novčanog prihoda. Tu leži začetak poznate teorije čistog zemljišnog prihoda (Bodenreinertragstheorie). Drvna je zaliha šume shvaćena kao glavница odnosno kao kolajuć kapital, koji ima trajno odbacivati jedan oficijelni (landesüblich) kamatnjak. Kako pak zemljište pripada takovoj vrsti kapitala, koji se ne uvećava nego trajno ostaje u nepromjenjenoj veličini, to se od zemljišta traži najveće moguće ukamaćenje odnosno najveća zemljišna renta. Uzgred valja naglasiti, da se oficijelni kamatnjak, kako znamo, nije mogao trajno održati u šumskom gospodarstvu. Kasnije ga E n d r e s zamjenjuje s posebnim šumskim kamatnjakom, nižim od oficijelnog.

Princip je rentabiliteta proizveo u njemačkom šumarstvu radikalno eksploatiranje vrlo vrijednog ali malo rentabilnog starog drveta (Althölzer). Teorija čistog zemljišnog prihoda uzrokovala je snižavanje ophodnja, uslijed čega su postale raspoložive ogromne zalihe prezrelih stabala, koje P r e s s l e r naziva »faule Gesellen«, koje treba iz šume što prije izvaditi. Kako vidimo, uvođenje je kamatnjaka u šumsko gospodarstvo povezano s težnjom, da se omogući investiranje likvidiranog kapitala u druge poslove, gdje će pružati veće ukamaćenje i gdje se s gledišta narodnog gospodarstva ukazuje kao najproduktivniji. U tom je pravcu postavljen i glasoviti T o e r i n g o v predlog bavarskoj komori (7. februar 1908.), koji traži veliko povećanje etata sječom nerentabilnih starih stabala. Prema državnoj se statistici Njemačke pokazuje od 1900. do 1913. godine naglo povišenje etata na građevnom drvu od 20 na 29 milijuna kubnih metara.

Danas Nijemci napuštaju teoriju čistog zemljišnog prihoda. To je razumljivo već i s razloga, što su zabacili i samo načelo rentabiliteta u šumarstvu. Ovo svoje skretanje od dosadanje linije obrazlažu tim, da se prirodni razmjer između šumske glavnice (drvne zalihe) i šumske rente (prihod na drvu) ne može uopće uporediti s oficijelnom kamatnom stopom, koja se osniva na sasvim drugim temeljima.

c) R o m a n t i c i z a m

Učenje Adama Smitha izaziva obzirom na naglašavanje važnosti privatnog interesa najprije u Njemačkoj a zatim i u drugim zemljama jake pokrete, koji zauzimlju krajnje suprotni stav i počimaju sa sasvim drugog gledišta prosuđivati narodno gospodarstvo. U toj se suprotnosti razvio novi gospodarski sistem t. zv. romanticizam. Glavni mu je predstavnik A d a m M ü l l e r, koji zabacuje privatni interes kao glavni regulator gospodarskog života. Romanticizam daje glavnu važnost općim

interesima države, koja mora odlučno zahvatiti u jezgru narodne ekonomije. Zabacujući privatni interes ovaj sustav zalazi u drugu krajnost pa preporučuje korporacijski sistem i povratak nestalog feudalizma. Unatoč ovog nedostatka Nijemci još i danas naglasuju, kako je ovaj sustav prvi cjelovito obuhvatio totalitet života u narodnom gospodarstvu. On je taj, koji je prvi započeo borbu protiv Smithovog gospodarskog liberalizma i egoističnog individualizma.

Ovime nije rečeno, da je šumarska nauka 19. stoljeća pod uplivom privatno-gospodarskog principa pustila s vida pravu suštinu svog spoznajnog objekta. Naprotiv, čitavo je prošlo stoljeće ispunjeno krupnim naučnim radom i okrunjeno mnogim znanstvenim rezultatima. Nu baš to po shvatanju današnjih njemačkih stručnjaka dokazuje, da jednostrano privatno-gospodarsko naziranje nije bilo zaprekom naučnom stvaranju. Međutim — kaže se — u čitavom se tom progresu osjeća napor, da se načela privatnog interesa učine bližima šumskom gospodarstvu i dovedu u sklad s unutarnjim specifičnim svojstvima šume.

Suprotnost se romantizma sa Smithovom školom pojavila u šumarstvu već negdje iza polovice prošlog stoljeća nastupom borbe pristaša teorije o najvećoj šumarskoj renti (Waldrententheorie) protiv teorije o čistom zemljišnom prihodu (Reinertragslehre). Ova borba po današnjem gledanju Nijemaca predstavlja stvarno sukob šumarskih i privatno-gospodarskih principa. Nažalost su u ovoj borbi nacionalni ekonomisti ostali po strani, pa je tako nauka izgubila jedan vrlo koristan supstrat za proučavanje rentabiliteta, ekonomičnosti i produktiviteta.

Ovdje valja spomenuti i J. H. von Thüna (1750.—1850.), kojeg, kako znamo, neki računaju među pristaše, a drugi među protivnike smithianizma. Poznat je po svom djelu »Izolirana država« (III. dio), gdje obrađuje šumsko-gospodarske probleme u smislu teorije čistog zemljišnog prihoda na jedan naročit način napose obzirom na primjenu u praksi. S druge pak strane Helferich izdaje 1871. godine svoju raspravu »Waldrente«, s kojom pokreće borbu protiv raznih teoretskih zasada škole čistog zemljišnog prihoda. Ovaj je njegov otvoreni stav najjače izražen u kritici Presslerovog djela: »Der rationelle Waldwirt und sein Waldbau des höchsten Ertrages« (1858. god.). On ocjenjuje stanovište Presslerovo kao »privatno-gospodarski ispravno ali nacionalno-ekonomski neispravno« (privatwirtschaftlich richtig, national-ökonomisch unrichtig). Tu valja primjetiti, da su novija istraživanja ovih teorija u našoj literaturi donijela sasvim druge zaključke (Dr. ing. Pipan), prema kojima izlazi teorija najveće šumske rente bliža individualističkom principu nego teorija čistog zemljišnog prihoda.

Napokon valja istaći, da se uplivom romantičke škole izgrađuje i smisao za ljepotu i estetske osobine šume, za prirodne tajne, što se sve odražuje u pjesništvu prošlog stoljeća. Šuma je shvaćena kao tipična pojava skupljanja pojedinačnih fenomena u jednu cjelinu, koja se neprestano mijenja, giba i živi pa pokazuje analogne norme odnosa pojedinosti naprama cjelini s onima, koji važe za odnošaj pojedinca čovjeka naprama zajednici odnosno narodu.

d) Nacional-socijalizam

Današnji je gospodarski sistem u Njemačkoj obzirom na sve veću nestašicu sirovina dao šumi i šumarstvu daleko veću važnost, nego

je to bilo dosada. Kako je već spomenuto, načelo je rentabiliteta napušteno, a na njegovo mjesto dolazi načelo produktiviteta. Što veći napon i što veća produkcija (Mehrleistung und Mehrerzeugung) — danas je misao vodilja njemačke šumarske politike. Šumarstvo nije više jedna izolovana ekonomija; ona je kao dio opće narodne privrede — makar i potpuno osebujnog karaktera — uvučeno u sklop autarhičnog gospodarstva i njegovih programa. Čitav je stručni rad usredotočen u nastojanje, da se pronađu sredstva i način, kako bi se postiglo što veće ukamaćenje kapitala angažovanih u šumskoj privredi. Prva je posljedica ovakovog nastojanja racionalizacija t.j. stvaranje jednakih vrijednosti uz najveću štednju na izdacima, koja je dosljedno provedena u svim privrednim granama. U industriji je ova racionalizacija po svjedočanstvu samih Nijemaca pokazala velike uspjehe. Nu ovdje šumarstvo radi svojih specifičnih svojstava pokazuje izuzetak. Načelo racionalizacije nije moguće primjeniti na šumarstvo u onoj mjeri, kako je to moguće kod drugih privrednih grana. Tu više nije mjerodavno svojstvo šume kao produktivnog kapitala, već je tu odlučan rad; obzirom na rad smatra se šumsko gospodarstvo ekstenzivnim. Čovječiji rad u šumarstvu nije moguće nadomjestiti strojem, barem ne u onoj mjeri, kako je to u industriji a donekle i u poljoprivredi. Stoga se u današnjoj Njemačkoj racionalizacija u šumarstvu prenosi na posve drugi teren, na osnivanje takovog gospodarskog tipa šume, koji omogućuje

- a) uvećavanje prirasta po masi i kvaliteti,
- b) trajnu štednju na izdacima oko podizanja i njege.

Naravno, da ovamo spada i štednja u konzumpciji drveta, koju ispuštam samo s razloga, što je uopće razumna potrošnja osnovna značajka svakog planskog gospodarenja. Prožeti ovim idejama Nijemci nastoje obrazovati naročiti šumsko-uzgojni oblik, koji se ističe

a) stepenastom strukturom radi intenzivnijeg korišćenja svijetla (kvantitativni prirast),

b) miješanjem uzgojno srodnih vrsta radi intenzivnijeg korišćenja zemljišta, povoljnijeg sklopa i raznolikosti uporabe (kvalitativni prirast).

Favorizovanjem se stepenaste strukture želi donekle približiti prebirnom obliku ali samo do izvjesne mjere i samo s tom svrhom, da sunčano svjetlo bude u što većoj mjeri pristupačno vrhovima krošanja te da sastojina bude otpornija proti elementarnim nepogodama (vjetar, atmosferilije). Miješanjem se vrsta želi postići, da svaka vrsta drveća dođe na ono tlo, koje raspolaže s najviše njoj potrebnih hraniva, te da se pomoću podesnih grupacija proizvede jače čišćenje od grana i veća jedrina unatoč stepenaste forme sastojine. Kod izbora vrsta prvenstveno dolaze u obzir one, koje današnja Njemačka mora uvoziti. Ideja se racionalizacije nije manifestirala samo u internim problemima šumarstva. Pod pretpostavkom, da je šumsko gospodarstvo samo dio opće narodne privrede a nikakova izolirana ekonomija, ona je išla mnogo dalje, pa određuje i ekonomski najpovoljniji prostorni razmjer šume i drugih privrednih grana, specijalno poljskog gospodarstva. Razdiobu raspoloživog agrarnog zemljišta (Raumordnung) provodi njemačka država kao najviša nacionalna gospodarska organizacija. Njezina intervencija u tom pogledu već zahvata daleko u područje ne samo samoupravne i državne nego i privatne ekonomije. Stvoriti iz svih privrednih grana a napose iz šumarstva i poljoprivrede takovu gospodarsku harmoniju, koja trajno uslovljuje

maksimum agrarne produkcije po količini i kvaliteti, danas je ideal njemačkog ekonomskog programa.

To bi evo bile najmarkantnije značajke današnjeg shvatanja šume i šumarstva u Njemačkoj. Uporedimo li ove nazore s onima raznih spomenutih ekonomskih struja, moramo na kraju konstatirati dvije važne činjenice:

1) Razne su ekonomske struje pridavale šumi to veću važnost, što je ona više nestajala i što su njezini produkti bili manje nadoknativi drugim sirovinama.

2) Šumsko gospodarstvo iako osebujne prirode nije moguće voditi izolirano od vladajućih ekonomskih strujanja. Svaki je ekonomski sustav sad jače sad slabije zadirao u jezgru šumarstva i dirigirao njegovim razvitkom na liniji svojih ideoloških načela. Nastojanje velikog E n d r e s a i njegovih sljedbenika, da šumarstvo učine neovisnim od raznih ekonomskih teorija, srušeno je upravo u njegovoj otadžbini radikalnije nego igdje drugdje.

II. Historijske reminiscencije

Nedvojbeno je, da je Njemačka domovina uređivanja šuma. Na prelazu iz XVIII. u XIX. stoljeće stvorili su G. L. H a r t i g i H. v o n C o t t a znanstvena načela za potrajno gospodarenje pa su ih i u praksi provodili. Da njemačke šume imaju danas velike zalihe zasluga je ove dvojice stručnjaka i njihovih sljedbenika.

Cotta je stvorio šestarsku metodu po površini a Hartig po masi te t. zv. kombinovanu metodu. Razvoj je nauke tokom prošlog stoljeća doveo do toga, da se šestarske metode ne provode onako strogo kao u prvom početku, napose ne obzirom na kruto određivanje etata za narednih stotinu i više godina. To je dovelo do metoda d o b n i h r a z r e d a, makar i u vrlo raznolikim oblicima. Tako je u većini slučajeva, — a naročito poslije 1900. godine — omjer dobnih razreda prestao biti jedini i nenadoknativi regulator potrajnosti. U račun su došli i drugi faktori. U tu je svrhu često puta poslužila površina, zatim drvna zaliha a djelomično i prirast ustanovljen pomoću tabela prihoda i prirasta. No i sama se primjena metode dobnih razreda razvijala dalje obzirom na postupak, da se pojedini dobnih razredi reduciraju na jedan srednji bonitet. Izuzetak od ove općenite prakse čini jedino pokrajina B a d e n, gdje se je već 1869. godine prešlo na m e t o d u p r i r a s t a u formi metoda normalne drvne zalihe. Učinjeno je to stoga, jer su u toj pokrajini šume pretežno raznodobne (jela), pa se dugotrajna pomlađivanja nisu mogla dovesti u sklad s načelima šestarskih metoda. Ovamo bi se moglo ubrojiti i B r a u n s c h w e i g, gdje je 1929. godine pod vodstvom prof. Abetza zavedena moderna uređajna metoda na bazi prirasta i to nakon što je opsežnim izmjerama prethodno izmjerena drvna zaliha. Napokon prihvaća 1934. godine i najveća njemačka provincija P r u s k a modernu metodu ustanovljivanja drvne zalihe, koje se ima periodički ponavljati, pa s tim u vezi i prirast kao glavni regulator potrajnosti.

III. Zadaće modernog uređivanja

Nakon ovog historijskog pregleda potrebno je, da sistematski predočimo čitav posao oko sastavljanja plana za uređenje šuma. Šumarska nam politika pruža opći okvir, unutar kojeg se ovi radovi imaju kretati.

Ona istražuje važnost šuma za život naroda i dolazi do najopćenitijih postulata, kako se šuma ima oblikovati u gospodarskom i nadgospodarskom pogledu. Da bi se ti postulati proveli u život i primjenili u praktičnom šumskom gospodarstvu potrebno je, da se izradi detaljna osnova obzirom na duljinu trajanja produkcije i prostranstvo objekta. Izrada je ovakove osnove prva zadaća uređivanja šuma. Kod toga se imaju uvažiti zahtjevi raznih disciplina, prvenstveno uzgajanja i iskorišćavanja šuma, nauke o šumskim prometima i nauke o čuvanju šuma. Sve njihove tekovine treba obuhvatiti u jednoj korisnoj sintezi. Za ovakovo općenito promatranje problema uređivanja pripada zasluga Christofu Wagneru, profesoru taksacije na univerzitetu u Freiburgu. Samo se s tako širokog vidika mogu izbjeći jednostranosti u biološkom, tehničkom ili gospodarskom pogledu.

Temelji savremenog uređivanja njemačkih šuma počivaju na tri glavna elementa a to su

- 1) potrajnost,
- 2) struktura i visina drvne mase,
- 3) prostorni poredak.

Sve ove tri komponente čine u uređajnom smislu zapravo jednu cjelinu pa se vrlo teško daju pojedinačno promatrati. Njihova se međusobna usklađba, koja je za uređajne svrhe neophodno potrebna, ima vršiti ne toliko s gledišta individualne koristi šumoposjednika, koliko u cilju općeg privrednog prosperiteta njemačkog državnog organizma.

1) Regulisanje potrajnosti

Zadaća je regulisanja potrajnosti, da za određeno vrijeme (t. j. vrijeme, za koje se osnova izrađuje) utvrdi, koliko se smije sjeći a da istovremeno bude sačuvan kontinuitet uživanja. U tu je svrhu u Njemačkoj od uvijek upotrebljavan kriterij površine u obliku normalne sječne površine, naravno u vezi s poželjnim poredajem dobnih razreda. Razlike se boniteta nastojalo eliminirati redukcijom na izvjesni srednji bonitet. Dok se vodilo računa samo o glavnom prihodu, mogla se je potrajnost osigurati — barem u pogledu drvnih zaliha — dovoljnom točnošću i računskim putem. Nu od časa, kad se s uzgojnih razloga sve više pristupa sječi međužitaka, nije to više moguće. Osiguranje potrajnosti u ovom slučaju nije više dovoljno, jer sama površina prestaje biti pouzdan indikator potrajnosti. Tu je potrebno, da se potrajnost osigura na bazi sveukupnog gromadnog prirasta međužitaka i glavnog prihoda. Tako dolazimo do sveukupnog užitka, koji treba potrajno osigurati.

Primjećuje se, da se je proređivanje dosad u Njemačkoj često zanemarivalo, ma da je vrlo potrebno iz uzgojnih razloga. Izgleda, da je to svjesno propuštanje i to iz bojazni, da će se njim smanjiti glavni prihod. Kako je kod izvođenja proreda odlučan momenat individualnog rasuđivanja, nije teško zaključiti, da će kod radikalnih proreda doći u pitanje potrajnost glavnog prihoda. Međutim unatoč ovih u velikom dijelu opravdanih bojazni, u Njemačkoj se danas njezi sastojina poklanja sve veća pažnja. Nužna je posljedica toga, da budućnost pripada onim uređajnim metodama, koje baziraju na prirastu. Naravno, da se kod toga ne pušta iz vida ni sama površina kao regulator potrajnosti. Površina se još uvijek uvažava zato, da potrajnost ne bi bila osigurana samo na bazi prirasta,

dakle suviše jednostrano. To tim više, što znamo, da su bar približno točna ustanovljivanja prirasta relativno teško provediva.

Kod ustanovljivanja se prirasta postupa u glavnom na dva načina: ili se ustanovi samo sveukupni tekući prirast,

ili i tekući i poprečni sveukupni prirast sveden na sredinu produkcionog vremena.

Te kući prirast ne može dati potpuni uvid u faktično stanje stvari, jer on po svojoj prirodi pokazuje samo ono, što je stvarno proizvedeno u konkretnom vremenskom razdoblju. Zato, da bi se mogle uvažiti i iminentne mogućnosti, koje jače dolaze do izražaja u poprečnom prirastu, mora se pristupiti i određivanju poprečnog prirasta.

Kod toga treba naglasiti slijedeće:

Dokle ne budemo raspolagali s podacima periodičnih snimanja drvene zalihe, ne možemo izbjeći primjeni tabela prihoda i prirasta u svrhu približnog ustanovljenja sveukupnog tekućeg prirasta. Tako se danas u Njemačkoj stvarno i radi. Potrebno je dakako, da se tabele prije upotrebe ispitaaju, da li odgovaraju konkretnom objektu.

Kad je već prirast uzet kao osnovka uređivanja šuma, onda dosadanje gospodarske jedinice kao realan spoj šumskih površina, na koje se primjenjuje načelo potrajnosti, gube na svojoj važnosti. Umjesto takovih realnih jedinica za regulisanje potrajnosti možemo uspješno upotrijebiti idealne jedinice, koje imaju više računsko-statistički značaj. Njihovi podaci kazuju udio pojedinih vrsta drveća u ukupnom sastavu šume. Taj se udio izražava u obračunatim, dakle idealnim površinama, što ih zapremaju pojedine vrste drveća u mješovitoj šumi, — a te se površine mogu dodjeljivati raznim gospodarskim jedinicama. Danas se opće osjeća tendencija, da se u sastojini podržava smjesa raznih vrsta s raznim turnusima. Ovu pojavu susrećemo u Njemačkoj gotovo u svakoj šumskoj ekonomiji. Neminovna je posljedica toga, da su dosadanje gospodarske jedinice, koje predstavljaju realan sklop šumskih površina, postale nemoguće kao instrumenat za regulisanje potrajnosti. Takove jedinice nisu više u najmanju ruku ni potrebne, kad je prirast uzet kao osnovka uređivanja.

Toliko bi se u krupnim potezima moglo iznijeti o potrajnosti obzirom na samu drvenu zalihu. Sam problem još nije ovime potpuno obuhvaćen, ma da se to čini tako u prvi mah. Po današnjem naziranju njemačkog šumarstva ima se potrajnost još specijalno regulisati obzirom na

- a) pojedine vrste drveća,
- b) debljinske razrede,
- c) kvalitetne razrede,
- d) vrijednost.

ad a) Što se tiče potrajnosti pojedinih vrsta drveća, treba istaknuti, da se ne radi o tome, kako bi se slučajno prisutne vrste tako reći uvijekvećile. U većini se slučajeva postupa upravo obratno. Nastoji se, da se promijeni omjer smjese, t. j. kod nekih će se vrsta drvna masa smanjiti dok će se kod drugih uvećati. Opseg se ovakovih promjena može odrediti samo u slučaju, kad raspoložemo sa smjericama potrajnosti u obliku idealnih gospodarskih jedinica i etata i to zasebno za svaku vrstu drveća, te kad se u tu svrhu provedu potrebne evidencije.

ad b) Kod regulisanja potrajnosti obzirom na debljinske razrede bitno je, da se kontrola drvene mase od jedne do druge izmjere

vrši razlučeno prema debljinskim razredima, a sve u cilju, da se nadopuni iskaz dobnih razreda. To treba provodati ne samo u raznodobnim (prebirnim) već i u jednodobnim šumama.

ad c) U uskoj vezi s raščlanjenjem drvene zalihe na debljinske razrede stoji i razdioba na kvalitete razrede. Gromade pojedinih debljinskih razreda treba analizirati, raščlaniti po klasama kvaliteta, kako bi se potrajnost sačuvala i obzirom na ovaj faktor. Ovakove se analize već sprovode u Braunschweigu i u Pruskoj, dok se u drugim njemačkim provincijama ovaj postupak nalazi još u razvoju.

ad d) Braunschweig je na pobudu prof. Abetza išao još i korak dalje. Tamo se još i za svaki debljinski razred određuje posebno prosječna vrijednost kubnog metra, pa se tada na temelju debljinskih odnosno kvalitetnih razreda obračunava vrijednost čitave drvene zalihe. Ova vrijednost ima značaj veličine, koja uvelike olakšava upoređivanje. Na taj se način može kontrolirati, da li je vrijednost zalihe od jedne do druge izmjere porasla ili pala, t. j. da li je potrajnost stvarno osigurana ili nije. Ovakovo se mora svuda postupati, hoćemo li dobiti jasan uvid u rezultat gospodarstva. Nema sumnje, da ne mora uvijek i svuda postojati težnja, da se sadanja vrijednost drvene zalihe trajno održi. Često se ne može izbjeći smanjenju kapitala. Nu kad već ovakav slučaj nastupi, onda moramo znati, u kolikoj smo mjeri taj kapital smanjili. A to se može postići samo na ovaj opisani način. Samo se tako može točno povući granica između rente i kapitala i tako dobiti sigurnu podlogu za račun uspjeha gospodarstva. Dosad zavedeno računovodstvo u šumskom gospodarstvu vodi evidenciju samo o primicima i izdacima. Nažalost ovaj postupak nije prikladan za računanje uspjeha gospodarstva, jer ne vodi računa o promjenama vrijednosti kapitala drvene mase u toku vremena.

Ostwald i Krieger pokazali su još jedan postupak, koji omogućava ispravno računanje uspjeha gospodarstva. Oni naime određuju ekonomski kapacitet šume pomoću prihodnih vrijednosti te razlučuju kapital od rente na početku i kraju uređajnog doba pomoću diferencije t. zv. mjernih brojeva (Messziffern). Specijalno po Kriegerovoj metodi radi danas velika većina njemačkih privatnih šumskih posjeda.

2) Sastav i visina drvene zalihe

Jedna je od najvažnijih zadaća, koju uređivanje šuma postavlja na taksatora, riješenje pitanja, kako treba da u konkretnom slučaju bude sastavljena drvena zaliha obzirom na

- a) smjesu vrsta drveća,
- b) visinu drvene zalihe,
- c) strukturu drvene zalihe.

Riješenje ovog zadatka povlači za sobom odmah novo pitanje: koje su mjere potrebne, da se određena svrha stvarno i postigne. Važnost ovog zadatka zaslužuje, da ga pobliže promotrimo. O njegovom povoljnom riješenju ovisi u najvećoj mjeri produktivitet šumskog gospodarstva.

- a) Izbor vrste drveća.

Iz kulturnih je i ekonomsko-političkih razloga potrebno, da njemačka šuma bude bogata raznim vrstama drveća. Kao ekonomski razlog kod izbora vrste mjerodavno je načelo: PODMIRIVANJE NACIONALNIH POTREBA. Nu tu se naravno odmah pojavljuju opreke bliže i dalje budućnosti. Velika potreba na četinjavom drvu, koje se u znatnim koli-

činama mora uvoziti iz inozemstva, upućuje, da se četinjače moraju uzgajati i u onim područjima, gdje ih nema od prirode. S druge pak strane moderna pedologija a i nauka o uzgoju šuma ukazuju na opasnosti vještačkog podizanja četinjača izvan granica njihovog prirodnog rasprostranjenja. Neprirrodnim se uzgojem šuma pogoršava produktivna sposobnost zemljišta i nastaje opasnost, da opskrba drvom bude u daljoj budućnosti otežčana. Mora se dakle tražiti jedno smišljeno poravnanje — kompromis — između bioloških i ekonomskih zahtjeva. U tu je svrhu potrebna, gotovo nenadoknativa karta šumskih staništa (Standortskarte), koja ima prikazati sve bitne i za šumsko gospodarstvo važne stanišne prilike zajedno s prirodnim tipom šume za svako područje. Jedino je pomoću ovakove karte moguće dovesti u sklad nacionalne potrebe bliže budućnosti sa zahtjevom održanja prihodne sposobnosti zemljišta. Redovno ćemo tako pronaći povoljnu sintezu u obliku odgovarajući sastavljene mješovite šume.

U njemačkim je pokrajinama obavljen u toku posljednjih godina vrlo važan posao oko kartiranja šumskog zemljišta, za što pripada zasluga harmoničnoj suradnji između nauke i prakse. Najveću su djelatnost u ovom pravcu razvile dvije srednjo-njemačke provincije Saska i Thüringen. Zakonom o procjeni zemljišta iz 1934. god. propisano je opće kartiranje svih zemljišta u državi, koja se iskorišćuju u poljodjelske svrhe. Provedba je tog zakona već u toku. Isti zakon predviđa i proširenje ovih radova na zemljišta izvan poljskog gospodarenja. Primjena je ovih propisa i na šumsko zemljište već zaključena, pa su u tečaju pripreme za provedbu. Tako će u Njemačkoj u dogledno vrijeme biti izvršeno zvanično kartiranje svih zemljišta šumskog gospodarstva. A to je napredak od neprocjenjive važnosti.

Ustanovljenje drvne mase upoznaje nas s prihodnom sposobnošću raznih vrsta drveća na raznim staništima, dok nam kartiranje omogućuje, da iskustva stečena na jednom objektu iskoristimo i za druga staništa iste vrste. Upravo se u tom vezivanju ustanovljivanja drvnih zaliha s kartiranjem staništa otvaraju široki vidici za nova saznanja.

b) Visina drvne zalihe.

Visina je drvne zalihe ovisna kod inače jednakih prilika o

a) duljini trajanja produkcije (dimenzijama, koje želimo postići),

β) intenzitetu njege šuma,

γ) veličini rezerva.

Iz studija statistike o potrošnji drva dobivamo podatke o potrebnim dimenzijama i kvalitetu drva. Rezultati ustanovljivanja drvne zalihe, — ako ih sredimo prema bonitetima a unutar istih prema starosti, — pokazuju, u kom se razdoblju mogu producirati potrebne dimenzije. Pritom valja imati u vidu, da konzumpcija ne smije u nacionalnoj dirigovanoj privredi biti diktator produkcije. Potrošnju treba regulirati, kako bi se dobila što veća sloboda kretanja obzirom na procentualni udio pojedinih dimenzija. Naravno, da se tu, gdje se radi o određivanju duljine trajanja produkcije, ne smije zanemariti prirast na masi. Pogotovo je to važno za njemačke prilike, gdje se već dulje vremena osjeća velik nedostatak sirovina. Tek nakon što su temeljito proučeni i riješeni ovi momenti, mogu se u preostalom slobodnom okviru uvažiti i isključivo tehničko-gospodarski razlozi. Sad može šumoposjednik prema svom općem ekonomskom stanju u glavnom odlučiti:

ili da traži što veći prihod od šume t. j. što veću rentu, — u tom slučaju mora prihvatiti dulji turnus,

ili ga prilike sile, da traži kraći turnus, — tad se mora zadovoljiti s manjom drvnom zalihom a potom i s manjom rentom.

Taksatorova je dužnost, da šumoposjedniku kod donošenja ove odluke ide na ruku, da ga savjetuje i da mu stavi na raspoloženje sva sredstva, koja pruža moderna nauka.

Iz podataka Stanica za šumske pokuse znamo danas, da je gromadni prirast u relativno širokim granicama neovisan o intenzitetu proredivanja. Težimo li dakle za što intenzivnijom njegovom sastojina, moramo smanjiti drvenu zalihu ili produljiti trajanje produkcije. Zahtjevi pak podmićenja nacionalne potrebe u Njemačkoj a donekle i šumsko-gospodarski obziri iziskuju, da se mora prihvatiti visoki intenzitet njegovanja šuma. A to nameće potrebu, da se točno prati, kakove rezultate pokazuje intenzivna njega i to tako, da se pomoću periodičnih snimanja drvene zalihe na samom objektu kontrolira tečaj razvoja konkretne sastojine. Iz tako dobivenih saznanja moguće je povući potrebne zaključke o tehničkim mjerama, koje valja primijeniti. Dakako, da se obzirom na točnost rezultata valja kloniti prevelikog optimizma, jer tu djeluju mnogi izvori pogrešaka. Ipak se na taj način može dobiti pouzdana podloga za daljnje zaključivanje pogotovo obzirom na kvalitet drveta.

Odlučna uloga u nacionalnoj ekonomiji pripada pitanju rezerva na drvnj masi. Rezervom se ima smatrati ona količina zalihe, koja premašuje kvantum potreban za produciranje traženih dimenzija. Za Nijemce je od presudne važnosti, da imaju ovakovih rezerva kod onih vrsta, koje samo djelomično proizvode u domovini, kako bi u teškim vremenima mogli raspolagati s dovoljnim količinama takovih vrsta. Nu specijalni ih gospodarsko-tehnički razlozi sile na potrebu osiguranja stanovitih rezerva prvenstveno na postojećem starom (sječivom) drvetu a tek zatim i u izvjesnoj mjeri na prorednom materijalu. Kako vidimo, i na području stvaranja rezervi ima taksator izraditi važne osnove unutar odredaba zakona o šumama i potreba šumoposjednika.

c) Struktura drvene zalihe.

Visina drvene zalihe sama po sebi kazuje vrlo malo. Pravi uvid u stanje stvari dobivamo tek onda, kad upoznamo, kako je ta zaliha sastavljena obzirom na dobne i debljinske razrede. Dobni će razredi zadržati i u budućnosti svoju važnost u svim pretežno jednodobnim šumama. Mi ćemo i u buduće težiti za pravilnim poredajem dobnih razreda, u koliko se to može postići bez velikih žrtava. Dobne razrede dopunjavaju debljinski, koji za potrajnost i u jednodobnoj sastojini imaju veliko značenje. U koliko je šuma pretežno raznodobna (prebirna), dolaze debljinski umjesto dobnih razreda.

Što se tiče tražene visine drvene zalihe i njezinih komponenata, potrebno je svakako tu visinu izraziti brojčano, jer se bez toga ni moderna nauka ne može pomoći. To se mora učiniti bez obzira, dali ćemo u budućnosti uzgajati pretežno jednodobne ili raznodobne šume. Kod toga se valja čuvati apstraktnih i nerealnih računanja, kako se to već više puta u praksi dešavalo. Kod pretežno jednodobnih sastojina Nijemci i dalje upotrebljavaju tabele prihoda i prirasta, dakako nakon preispitanja, da li odgovaraju konkretnim prilikama. U raznodobnim pak šumama utvrđuju visinu drvene mase na taj način, da upoređuju prihode raznih

masa, raznih gospodarskih tipova kao i primjera, gdje je veličina drvne mase bila u toku vremena izvrgnuta raznim promjenama. Nu temeljni je uslov, da se ta upoređivanja osnivaju na podacima periodički ustanovljenih drvnih zaliha.

3) *Prostorni red.*

Otkad su se pojavile težnje, da se kod uzgoja šuma ima u većoj mjeri voditi briga o prirodnim uslovima, pojavilo se i pitanje, da li je uopće zadaća uređivanja šuma, da se brine za prostorni poredak t. j. za poslove uzgajanja šuma. Većinom se došlo do zaključka, da ova pitanja ne spadaju u oblast uređivanja šuma. Postavilo se je pitanje:

a) da li uopće treba sastaviti neki plan o prostornom redu.

b) tko je pozvan da taj plan sastavi (centralna taksacija ili lokalni upravitelj).

Sastavak plana o prostornom redu (po taksaciji) odbijalo se je stvarno s razloga, što su taj plan sastavljali šumarski asistenti centralnih taksacionih ureda. Interesantno je, da se već dulje vremena u Njemačkoj opažaju tendencije, da se ne samo ovaj plan, nego i uopće sastav svih uređajnih elaborata, povjeri lokalnim upraviteljima. Tome nasuprot treba uvažiti slijedeće:

Kako prije tako je i sada zadaća šumarskih asistenata kod centralnih taksacija, da utvrde sadanje stanje šuma. Pokazalo se je, da se samo u centralnim taksacionim uredima može steći ona specijalna praksa i znanje, koje je potrebno za sastav karata o bonitetima staništa i uopće za utvrđivanje šumsko-gospodarskog stanja u doba uređivanja. U Pruskoj su 1931. godine već bili učinili pokušaj, da se dokinu centralni taksacioni uredi. Pokušaj je propao pa su morali uspostaviti prijašnje stanje. Ne smije se zaboraviti, da je veliki posao sastavljanja uređajnih elaborata zajednička zadaća svih organa, počev od asistenata taksacije, lokalnih upravitelja, inspekcioni organa pa sve do najviših predstavnika uprave šuma.

Sve, što važi općenito za sastav uređajnih elaborata, važi i za planove oko regulisanja prostornog reda u šumi. To se pitanje ne može jednostavno napustiti. Donekle je to moguće u prebirnoj šumi. Nu takovih osim nekoliko izuzetaka u Schwarzwaldu u Njemačkoj zapravo i nema. Nijemci doduše teže za što prirodnijim oblikom šume, za mješovitom sastojinom stepenaste forme pa u tu svrhu i primjenjuju dugačko pomladno doba, ali je ta po njihovom vlastitom priznanju još daleko od prebirne šume. Zato će plan o prostornom redu i nadalje zadržati svoju veliku važnost. Kod njegovog se sastava ima voditi računa i o svim pojedinačnim disciplinama šumarske nauke, specijalno o postulatima uzgajanja, iskorišćavanja i zaštite šuma te napokon i o organizaciji rada u šumi, kako bi se došlo do korisne sinteze. U ovom je pravcu pokazao pravi put C. h. W a g n e r kao nitko prije njega. I ako nije moguće u svim točkama prihvatiti Wagnerove zaključke obzirom na r u b n u s j e č u (Blendersaumschlag), ipak se ne može osporiti golemu prednost njegovog postupka, prema kojem se pomlađivanje vrši na jednoj uskoj pruzi, zapravo liniji. Njegova je ideja prihvaćena kod gotovo svih modernih sistema uređivanja šuma. Ona nije primjenjena samo u Wagnerovoj rubnoj sječi, već je nalazimo i u t. zv. klinastoj sječi (Keilschirmschlag), u bavarškoj oplodnoj sječi (Saumfemel), u »A b r ü c k s c h i r m s c h l a g u« Braunschweiga, u Kautzovoj

prugastoj oplodnoj sječi (Streifenschirmschlag) a dapače i u badenskom načinu oplodne sječe, koja se inače zasniva na površini. Uza sve to nije dobro propisivati jedan kruti i nepromjenljivi način sječe. Posvuda se moraju uvažavati lokalne prilike pa u svakom pojedinom slučaju odrediti najpovoljniji postupak. Taj se tek može propisati i unijeti u kartu sječa (Schlagführungskarte). Njezina je velika važnost u tome, što sastavljena suradnjom svih poznavaoaca objekta isključuje eventualna kasnija razilaženja i polemike. A to je vrlo važno u slučajevima, kad se često mijenjaju lokalni upravitelji.

U pravilnom vezanju njegovanja i pomlađenja leži ključ za budućnost šumskog gospodarstva. Kod svakog je pomlađenja potreban, hoćemo li osigurati uspjeh, jedan izvjesni plan za prostorni red. Taj je postupak to potrebniji, što je veća potreba primjese svjetlo-zahitijevajućih vrsta, što je teren strmiji, što je drvo teže, što je veća opasnost od vjetrova i napokon, što je veća i nepreglednija gospodarska jedinica. Naprotiv, u koliko ovi momenti manje dolaze do izražaja, u toliko je manje važan i sam problem projektiranja prostornog poretka. Ipak on nikada ne gubi potpuno na svojoj važnosti. Poredak sječa i njega sastojina ne mogu biti međusobno u opreci. Oni se što više vrlo povoljno nadopunjuju, kako to najbolje svjedoči njegovani njemački revir *Langenbrand* u Württembergu.

Suvišno je isticati, da se u Njemačkoj posvećuje naročito velika pažnja osnivanju sjekoreda, zaštitnih plašteva i sječa u cilju postepenog priučavanja sastojine na djelovanje vjetra, puteva za izvoz prorednog materijala, mjera za zaštitu od sunca i t. d.

Ovamo spadaju i radovi oko projektiranja mreže puteva, što je naročito važno za planinske krajeve, gdje se potrajno gospodarenje može provoditi jedino pomoću guste mreže šumskih prometala.

★

Kod naših smo dosadanjih razmatranja u glavnom posvetili pažnju onim pitanjima, koja općenito zadiru u gospodarstvo kao jednu cjelinu. Nu kod sastava uredajnih elaborata valja periodički sastavljati specijalne osnove (posebne porabne osnove, Einzelplanung) za svaku sastojinu. Na podlozi ovih osnova moguće je utvrditi, da li plan sastavljen za cjelinu odgovara obzirom na etaf biološkim, tehničkim i ekonomskim potrebama. Prusija je pokušala, da iz uzgojnih razloga automatski osigura i regulira periodički turnus sječa (Pflegehiebe) i to na način, da šume svake direkcije (Forstamt) podijeli na tri dijela odnosno bloka (Pflegeblöcke). Pokazalo se je, da je takav sistem suviše krut i neelastičan. Kod sastava navedenih specijalnih porabnih osnova treba istražiti stare sastojine obzirom na njihovu sječnu zrelost kao i obzirom na utvrđivanje potrebe da se sastojina obnovi. Za svaku sastojinu, koja se ima pomladiti, treba odrediti tip budućeg uzgoja (vrst drveća, oblik smjese, struktura). Samo tako možemo postići potrebnu jasnoću i potpun red u našim uzgojnim zahvatima. Odlučimo li se, da neku sastojinu obnovimo, to još ne znači, da se ima iskoristiti cijela površina ili jedan izvjesni dio njezin, jer bi se tako gospodarenje stavilo u neki prinudni položaj. Treba dakle postupiti protivno, pa samo jedan dio stručno utvrđene gramađe u sastojini odrediti za obnovu. Nu i kod toga se ne smije sastaviti neki kruti neelastični program, već to ima biti više jedna načelna direktiva, koja uzgoju šuma ostavlja u glavnom slobodne ruke.

IV. Zaključak.

Zadaće modernog uređivanja šuma u Njemačkoj mogu se na temelju iznešenih prikaza sažeti u glavnom u slijedeće elemente:

Drvenu zalihu i prirast treba ustanoviti na osnovu preciznih izmjera. Njihove rezultate treba iskoristiti za regulisanje potrajnosti obzirom na visinu i strukturu drvne mase specijalno po vrstama drveća, dobnim, debljinskim i kvalitetnim razredima. Naročito se regulisanje potrajnosti ima odnositi na inventarizaciju prema vrijednosti i s tim u vezi omogućiti takovo knjigovodstvo, koje će u svako vrijeme moći dati podlogu za računanje uspjeha gospodarenja. Potrebno je nadalje kartirati šumska staništa a treba težiti i za postignućem povoljnog prostornog reda u šumi u granicama savremenih zahtjeva nauke o uzgajanju šuma.

Još se i danas u Njemačkoj upotrebljuju razne metode uređivanja šuma. Kad se jednom izgradi za sve pokrajine zajednička uprava šuma, bit će potrebno provesti izjednačenje i u uređivanju šuma. Sigurno se kod toga neće šablonski postupati. Odredit će se općenite smjernice u suradnji s njemačkim šumarskim udruženjem, gdje će na poticaj državnog podsekretara za šumarstvo Alpersa zajednički raditi predstavnici šumarske nauke i prakse. Vjerujem, da će rezultati toga rada biti od goleme koristi ne samo njemačkom narodu nego i njegovim susjedima, a među njima i nama, koji se odavno služimo tekovinama njemačkog šumarstva.

Ovime bih zaključio moj prikaz o aktuelnim pitanjima uređenja njemačkih šuma kao jedan od najvažnijih zadataka naše naučne ekskurzije. Da li se njemački nazori i u kojem opsegu mogu primjeniti na naše šume, teško je dati jedan decidirani odgovor. Sigurno je, da to u cijelosti bez korektura nije moguće. Tamo je dirigovana privreda, ovamo gotovo potpuni gospodarski liberalizam. Tamo zapravo i nema šumskih šteta a kod nas su dnevna pojava krađe, kvarovi, pašarenje i servituti svih vrsta. U Njemačkoj i nema zapravo lugarskog osoblja u našem smislu. Tamo je štednja u potrošnji, kod nas pak rasipavanje. Napokon oni su industrijska a mi agrarna zemlja. Prepuštajući našim taksatorima, da sami ocijene važnost u ovom prikazu iznešenih zadataka za naše nacionalno šumarstvo, smatrao sam potrebnim, da ovaj svoj referat iznesem pred stručnu kritiku, uvjeren, da sam izvršio povjerenu mi dužnost.

ZUSAMMENFASSUNG.

Neuzeitliche Grundsätze und Aufgaben der deutschen Forsteinrichtung. Der Verfasser bringt diese Darstellung auf Grund der betriebswirtschaftlichen Auswirkungen und Folgerungen national-sozialistischer Anschauung mit besonderer Berücksichtigung der geschichtlichen Entwicklung deutscher Forstpolitik.

SAOPĆENJA

POPIS OVLAŠTENIH INŽENJERA ŠUMARSKE STRUKE*

Prezime i ime	Kojoj komori pripada	Mjesto prebivanja	Izdato broj	ovlašćenje datum
ing. Sevnik Franjo	ljublanskoj	Ljubljana	5980	31. I. 1930.
„ Šušteršič Mirko	„	„	68917	17. IX. 1930.
„ Wundsam Aleks.	zagrebačkoj	Zagreb	12124	25. III. 1931.
„ Pahernik Franjo	ljublanskoj	Vuhred	6009	7. III. 1933.
„ Banov Aleksandar	beogradskoj	Banja Luka	7875	3. III. 1936.
„ Ilić Radoivoje	„	Skoplje	13959	8. IV. 1937.
dr. Jovanović Doka	„	Beograd	1422	10. III. 1938.
ing. Javor Milan	splitskoj	Turbe	1443	10. III. 1938.
„ Protoklitov Nikolaj	zagrebačkoj	Belišće	1816	10. III. 1938.
„ Kolibaš Rudolf	„	Zagreb	2421	14. V. 1938.
„ Belov Dimitrije	„	Našice	3479	14. V. 1938.
„ Rohr Petar	„	„	3480	14. V. 1938.
„ Kajfež Drago	„	Zagreb	3498	14. V. 1938.
„ Juvančić Ivan	„	Belišće	3582	20. V. 1938.
„ Jošovec Adolf	„	Durdenovac	3584	20. V. 1938.
„ Kučić Vilim	„	Skrad	6156	16. VIII. 1938.
„ Ilić Slavoljub	beogradskoj	Beograd	6356	22 VIII. 1938.
„ Miklau Otmar	ljublanskoj	Rog. Slatina	6608	8. IX. 1938.
„ Sulimanović Drago	zagrebačkoj	Zagreb	6155	10. X. 1938.
„ Šter Milan	ljublanskoj	Kamnik-Stakovica	6125	12. XI. 1938.
„ Neiman Georgije	beogradskoj	Oštrelj	7883	12. XI. 1938.
„ Šišlov Dorde	„	„	7884	12. XI. 1938.
„ Klemenčić Ivan	„	„	7885	12. XI. 1938.
„ Banin Vladimir	„	„	7886	12. XI. 1938.
„ Krstanović Ratko	„	„	11	13. I. 1939.
„ Strzelba Oto	ljublanskoj	Litija-Šmartno	461	8. II. 1939.
„ Rukavina Branko	zagrebačkoj	Pakrac	1354	28. II. 1939.
„ Asančaić Ivan	„	Perušić	1355	28. II. 1939.
„ Ficko Dragutin	„	Trnova	2932	23. IV. 1939.
„ Popović Momčilo	beogradskoj	Rožaj	4256	31. V. 1939.
„ Samide Josip	zagrebačkoj	Valpovo	6005	26. IX. 1939.
„ Urbas Janko	ljublanskoj	Maribor	9266	27. XI. 1939.
„ Štefović Josip	zagrebačkoj	Križevci	18653-V	15. XII. 1939.
„ Šimunović Živan	beogradskoj	Beograd	2371	8. V. 1940.
„ Tavčar Karl	ljublanskoj	Ljubljana	3361	21. VI. 1940.

* Pošto je popis ovlaštenih inženjera šumarske struke donesen u Šumarskom listu od god. 1940. br. 6 str. 317 prema podacima dobivenima od Odjela za šumarstvo banske Vlasti u Zagrebu pogrešan i manjkav, donasamo taj popis ponovno prema podacima dobivenima od inženjerskih komora u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. Op. ur.

LIČNE VIJESTI

PROMJENE U SLUŽBI

Unapređeni su:

Ing. Marijan Jučić, za šum. višeg pristava 7. grupe kod banov. manipulacije u Kostajničkom Majuru;

Ing. Ante Kvaternik, za šum. višeg pristava 7. grupe kod šumske uprave u Ogulinu;

Roman Turk, za podšumara 7. grupe I. razreda kod Ravnateljstva banovinskih šuma na Sušaku;

Mate Turkalj, za nadoficijala 7. grupe kod Ravnateljstva šuma križevačke imovne općine u Bjelovaru;

Julije Špalj, za računskog knjigovodu 8 grupe kod Ravnateljstva šuma ogulinske imovne općine u Ogulinu;

Matija Devčić, za oficijala 9. grupe kod Ravnateljstva šuma križevačke općine u Bjelovaru;

Ignacije Močnik, za podšumara 9. grupe 2. razreda kod šumske uprave u Konjicu;

Ljuban Jasić, za oficijala 9. grupe kod Ravnateljstva šuma II. Banske imovne općine u Petrinji;

Petar Hunjet, za oficijala 9. grupe kod Ravnateljstva šuma u Bjelovaru;

Luka Stapar, za akcesistu 10. grupe kod Ravnateljstva šuma II. Banske imovne općine u Petrinji;

Ing. Josip Uroić, za šum. nadzornika 4. grupe 2. stepena kod Ravnateljstva šuma Gjurgjevačke imovne općine u Bjelovaru;

Ing. Vladimir Res-Koretić, za šumarskog nadzornika 4. grupe 2. stepena kod Ravnateljstva šuma brodske imovne općine u Vinkovcima;

Ing. Ernest Valentić, za šum. nadzornika 4. grupe 2. stepena kod Šumske uprave brodske imovne općine u Vinkovcima;

Ing. Zdravko Jerbić za šum. nadzornika 4. grupe 2. stepena kod Šumske uprave gradiške imovne općine u Novoj Gradiški;

Ing. Mišo Pajc, za sreskog šumara 5 grupe kod Sreskog načelstva u Osijeku;

Ing. Rudolf Krpan, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Banske Vlasti š. o. u Zagrebu.

Ing. Josip Pšorn, za sreskog šumara 6. grupe kod Sreskog načelstva na Sušaku;

Ing. Šimun Flögl, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Šumske uprave brodske imovne općine u Cerni;

Ing. Franjo Filipan, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Šumske uprave brodske imovne općine u Podravskoj Slatini;

Ing. Antun Cenić, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Ravnateljstva imovne općine u Vinkovcima;

Ing. Aleksander Novak, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Šumske uprave I. banske imovne općine u Glini;

Ing. Cvjetko Ivančan, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Ravnateljstva šuma gjurgjevačke imovne općine u Bjelovaru;

Ing. Eugen Franješ, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Ravnateljstva šuma križevačke imovne općine u Bjelovaru;

Ing. L a d i s l a v K o h u t, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Nadzorništva za pošumljavanje krša u Senju;

Ing. Đ u r o T o n k o v i ć, za sreskog šumara 6. grupe kod Sreskog načelstva u Sisku;

Ing. V l a d i m i r L o n č a r, za sreskog šumara 6. grupe kod sreskog načelstva u Pakracu;

Ing. G a b r i e l D e n i s o v, za šum. višeg pristava 6. grupe kod ogulinske imovne općine u Drežnik Gradu;

Ing. S t j e p a n D r o p u č i ć, za sreskog šumara 7. grupe kod Sreskog načelstva u Našicama;

Ing. O s k a r P i š k o r i ć, za sreskog šumara 7. grupe kod Sreskog načelstva u Vrbovskom;

V u k a š i n P e r o v i ć, za geometra 8. grupe kod Ravnateljstva banovinskih šuma u Mostaru;

D r a g u t i n P e č e n o v s k i, za oficijala 8. grupe kod Ravnateljstva šume brodske imovne općine u Vinkovcima.

Postavljeni su:

Ing. S t e v a n K o š u t i ć, za šumarskog pristava 8. grupe kod Ravnateljstva šumske slunjske imovne općine u Karlovcu;

Ing. E d u a r d M a n c, za šum. pristava 8. grupe kod Ravnateljstva banov. šuma na Sušaku;

Ing. V l a d i m i r K o r i c a, za šum. pristava 8. grupe kod manipulacije u Meduriću;

N a d a T o l i ć, za manipulativnog vježbenika kod Ravnateljstva banov. šuma u Zagrebu;

Ing. J o h a n H e i m, za šum. pristava 8. grupe kod šumske uprave gradiške imovne općine u Oriovcu;

Ing. G u s t a v S t i g l m a j e r, za šum. pristava 8. grupe kod križevačke šumske uprave imovne općine u Garešnici;

Ing. B o g o l j u b V e s e l i n o v i ć, za šum. pristava 8. grupe kod šumske uprave I. banske imovne općine u Vrginmostu;

I v o G o l u b o v i ć, za tehnič. vježbenika kod Ravnateljstva banov. šuma u Mostaru;

Ing. J u r a j L i p o v š č a k, za šumarskog vježbenika kod Ravnateljstva šuma II. banske imovne općine u Petrinji;

Ing. Ž a r k o H a j d i n, za šum. vježbenika kod šumske uprave gradiške imovne općine u Okučanima;

Ing. B e r n a r d H r u š k a, za sreskog šumara 8. grupe kod sreskog načelstva Slavonska Požega, sa sjedištem u Kutjevu;

Ing. P e t a r M i l u t i n o v i ć, za šum. vježbenika kod ravnateljstva banovinskih šuma u Vinkovcima;

N i k o l a T o m l j e n o v i ć, za manipulativnog vježbenika kod odjela za šumarstvo Ban. Vlasti banovine Hrvatske u Zagrebu;

Z d e n k a B e l a č i ć, za manipulativnog vježbenika kod odjela za šumarstvo Banske Vlasti Banovine Hrvatske u Zagrebu;

Ing. N i k o l a S t i v i č e v i ć, za šumarskog nadzornika 4. grupe 2. stepena kod Ravnateljstva banovinskih šuma u Vinkovcima;

Ing. J o s i p R a d o š e v i ć, za šum. višeg pristava 6. grupe kod Odjela za šumarstvo Banske Vlasti u Zagrebu.

Premješteni su:

Ing. Sava Durman, šum. vježbenik od Ravnateljstva banov. šuma u Zagrebu k režijskoj šum. manipulaciji u Vojniću;

Ing. Juraj Krpan, šum. vježbenik 8. grupe i v. d. upravitelja šum. uprave iz drž. dobra Belje u Udbinu;

Ing. Ivan Seletković, šum. vježbenik i v. d. upravitelja šuma od Ravnateljstva šuma brodske imov. općine Vinkovci k šumarskoj upravi iste imovne općine u Otoku;

Ing. Zaharije Babić, sreski šumar 5. grupe u Krapini za šumarskog nadzornika iste grupe kod Ravnateljstva banovinskih šuma u Vinkovcima;

Ing. Božidar Petračić, šum. pristav 8. grupe od Ravnateljstva šuma brodske imovne općine u Vinkovcima za upravitelja šuma kod šum. uprave iste imovne općine u Starim Mikanovcima;

Ing. Rudolf Šimić, šum. pristav 8. grupe od Direkcije šuma u Novom Sadu kod ispostave banske Vlasti Odsjek za šumarstvo u Splitu;

Ing. Sergije Maljko, šum. pristav 8. grupe od Ravnateljstva banovin. šuma u Mostaru za upravitelja šumske uprave u Karlobagu;

Ing. Dušan Srdić, sreski šumar 8. grupe od sreskog načelstva u Travniku, kod Ravnateljstva banov. šuma u Zagrebu;

Ing. Dragutin Tonković, šum. vježbenik od šumske uprave u Kosinju k Ravnateljstvu banov. šuma u Vinkovcima;

Dr. Ivo Čvorjšćec, odjelni savjetnik 3. grupe 2 stepena od odjela za šumarstvo banske Vlasti banovine Hrvatske k Ravnateljstvu banovinskih šuma u Mostaru;

Ing. Borivoj Vuković, šum. viši pristav 7. grupe od šumske uprave gradiške imovne općine u Okučanima k šumskoj upravi otočke imovne općine u Krasnu;

Ing. Antun Knez, šum. viši pristav 7. grupe od šumske uprave križevačke imovne općine u Klošter Ivaniću, u istom svojstvu ravnateljstvu šuma gradiške imovne općine u Novoj Gradiški;

Ing. Nikola Šimatić, šum. vježbenik od sreskog načelstva na Rabu za vršioca dužnosti sres. šumarskog referenta kod sres. načelstva na Krku;

Ing. Dragutin Djapić, sreski šum. pristav 8. grupe od ispostave banske Vlasti odsjek za šumarstvo u Splitu, u istom svojstvu Ravnateljstvu banovinskih šuma na Sušaku;

Ing. Zvonimir Slović, ravnatelj šuma 4. grupe 1. stepena od gradiške imovne općine ogulinskoj imovnoj općini u Ogulinu;

Ing. Kamilo Rudeš, šum. viši pristav 7. grupe od šum. uprave u Livnu u istom svojstvu Ravnateljstvu banovinskih šuma u Mostaru;

Ing. Fazlija Alikalfić, šum. pristav 8. grupe od Ravnateljstva banovinskih šuma u Mostaru, za upravitelja šum. uprave i vršioca dužnosti sres. šum. referenta kod sreskog načelstva u Livnu;

Ing. Josip Radišić, čin. pripravnik 8. grupe od Direkcije šuma Banjaluka za šum. vježbenika kod Ispostave banske Vlasti odsjeku za šumarstvo u Splitu;

Ing. Stevo Marković, šum. nadzornik 5. grupe od šumske uprave brodske imov. općine u Daruvaru za upravitelja šumske uprave u Kloštar Ivaniću;

Ing. Šimun Flögel, viši šum. pristav 6. grupe od šumske uprave brodske imov. općine u Cerni, za upravitelja šumske uprave brod. imov. općine u Daruvaru;

Ing. Šime Miletić, šum. pristav 8. grupe od Šumske uprave u Čajniću, k Ravnateljstvu banovinskih šuma na Sušaku;

Ing. Mijo Žuljić, šum. savjetnik 6. grupe od Šumske uprave u Mrkonjić-gradu k Ravnateljstvu banov. šuma u Mostaru;

Ing. Tugomil Rogina, šum. pristav 8 grupe od Sreskog načelstva u Doboju za upravitelja Šumske uprave brod. imov. općine u Trnjanima;

Ing. Vjekoslav Strepački, šum. viši pristav 6. grupe od Ravnateljstva šuma brod. imov. općine u Vinkovcima u istom svojstvu k Ravnateljstvu šuma u Novu Gradišku;

Ing. Gjuro Šokčević, šum. nadzornik 4. grupe 2. stepena od Ravnateljstva banov. šuma Vinkovci u istom svojstvu k Ravnateljstvu banov. šuma u Zagrebu;

Ing. Slavko Delač, šum. nadzornik 4. grupe 2 stepena od Ravnateljstva ban. šuma u Zagrebu, u istom svojstvu Odjelu za šumarstvo banske Vlasti u Zagrebu;

Ing. Janko Bucalić, šum. nadzornik 4. grupe 2 stepena od Ravnateljstva šuma gradiške imovne općine u Novoj Gradiški, u istom svojstvu Ravnateljstvu šuma brodske imovne općine u Vinkovcima;

Dr. Ing. Zlatko Vajda, šum. nadzornik 5 grupe od Šumske uprave u Ogulinu, u istom svojstvu Odjelu za šumarstvo banske Vlasti u Zagrebu;

Ing. Srđan Uvalić, šum. viši pristav 7. grupe od Šumske uprave u Žagubici za šefa šum. uprave brodske imovne općine u Rajevo Selo;

Anka Kunovec, pomoćni knjigovoda 9. grupe od računovodstva i blagajnice Ministarstva šuma u Beograd k Banskoj Vlasti Odjelu za šumarstvo u Zagrebu.

Umirovljeni su:

Ing. Zlatko Turkalj, šumarski ravnatelj 4 grupe 1 stepena kod ogulinske imovne općine u Ogulinu.

PROMJENE U SLUŽBI IZVAN BANOVI NE HRVATSKE

Unapređeni su:

Ing. Slobodan Baranac, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja za upravu drž. šuma M. Š. i R. u Beogradu;

Ing. Marko Levi, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja za upravu drž. šuma M. Š. i R. u Beogradu;

Ing. Boleslav Črnagoj, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja za upravu drž. šuma M. Š. i R. u Beogradu;

Ing. Konstantin J. Smiljanić, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja za upravu drž. šuma M. Š. i R. u Beogradu;

Ing. Gjuro Kangrga, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja za upravu drž. šuma M. Š. i R. u Beogradu;

Ing. Jovan Savić, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja za upravu drž. šuma D. Š. i R. u Beogradu;

Ing. Radovan Djoković, za savjetnika Direkcije šuma 5. grupe u Skoplju;

Josip Kurc, za računskog inspektora 6. grupe kod Direkcije šuma u Sarajevu;

Budimir Mihajlović, za višeg tehničkog manipulanta 7. grupe kod Direkcije šuma u Nišu;

Bož. D. Perić, za višeg pristava Ministarstva 7. grupe u Kabinetu Ministarstva šuma i rudnika u Beogradu;

Mitar Otašević, za pomoćnog tehnič. manipulanta 8. grupe kod šumske uprave u Beranima;

Dušan Todorović, za pomoćnog tehnič. manipulanta 8. grupe kod šumske uprave u Prištini;

Stjepan A. Milošević, za računskog inspektora 6. grupe kod Direkcije šuma u Tuzli;

Ing. Nikola J. Popović, za višeg savjetnika Ministarstva šuma 4. grupe 1. stepena kod Odelenja drž. šuma M. Š. i R. u Beogradu,

Ing. Dušan Dj. Djukić, za savjetnika Direkcije šuma 4. grupe 1. stepena kod Direkcije šuma u Sarajevu;

Ing. Antun I. Tropper, za višega savjetnika Direkcije šuma 4. grupe 1. stepena kod Direkcije šuma u Tuzli;

Ing. Bogdan Žagar, za šumarskog savjetnika 5. grupe kod sreskog načelstva u Ljubljani.

Premješteni su:

Ing. Isidor Perkućin, šum. viši pristav 7. grupe od šumske uprave Dvor kod šumskoj upravi u Olovu;

Ing. Sergije Ošmanjski, šum. viši pristav 7. grupe od šumske uprave u Beogradu, upravi državnog parka u Topčideru;

Vukoman Vasić, knjigovoda 8. grupe od Direkcije šuma u Nišu kod Direkciji šuma u Novom Sadu;

Ing. Jovan Bila, šum. savjetnik 4. grupe od Odelenja za vrhovni šum. nadzor Ministarstva šuma i rudnika u Beogradu, kod Direkciji šuma u Banjaluci;

Ing. Eugen Antonijević, šum. savjetnik 4. grupe 2 stepena od Direkcije šuma u Čačku kod šumarskom odsjeku Kr. banske uprave u Banjaluci;

Ing. Matija M. Vujović, šum. viši pristav 7. grupe od šumske uprave Raška, kod šumskoj upravi u Kraljevu;

Mitar P. Raičković, viši tehnički manipulant 7. grupe od Direkcije šuma u Čačku, kod Direkciji šuma u Banjaluku;

Ing. Srđan Uvalić, viši šumarski pristav 7. grupe od šumarske uprave brod. imovne općine Rajevo Selo kod šumskoj upravi u Žagubicu;

Antun Hanzlovski, podšumar I. klase 7. grupe od Direkcije šuma Ljubljana, kod šumskoj stanici u Martinček;

Ing. Obrad Zarubica, čin. pripravnik od šumske uprave u Gackom, sreskom načelstvu u Šavniku;

Ing. Slobodan Zivgarević, čin. pripravnik 8. grupe od Banske uprave na Cetinju, kod sreskom načelstvu u Prizrenu;

Ing. Božidar Stojtanović, čin. pripravnik 8. grupe od šumske uprave u Žepču, kod Direkciji šuma u Tuzli;

Ing. Bogdan Žagar, šum. savjetnik 5. grupe od šumske uprave Bohinjska Bistrica kod sreskom načelstvu u Ljubljani.

Postavljeni su:

Ing. Velimir Jakić, za šumarskog pristava 8. grupe kod sreskog načelstva u Plevlju;

Ing. Tihoraj Lovrić, za čin. pripravnika 9. grupe kod Odsjeka za šumarstvo Kr. banske uprave na Cetinju;

Ing. Jovan Arsenić, za činovničkog pripravnika 9. grupe kod sreskog načelstva u Travniku;

Ing. Svetislav Vladislavljević, za činovničkog pripravnika 8. grupe kod sreskog načelstva u Visokom;

Ing. Miodrag Mihajlović, za šumarskog pristava 8. grupe kod šumske uprave u Nemiloj.

Umirovljeni su:

Alfred Majcenović, podšumar I. klase 7. grupe kod sreskog načelstva u Gornjem gradu;

Miloš D. Đukić, podšumar I. klase 7. grupe kod šumske uprave u Bosanskoj Dubici.

IZ DRUŠTVA

UPLATA ČLANARINE I UPISNISNE ČLANOVA HRVATSKOG ŠUMARSKOG DRUŠTVA U MJESECU KOLOVOZU GODINE 1940.

Redoviti članovi: Bakranin Juraj, Otočac Din. 120.—; Balaić Mijo, Otočac Din. 120.—; Bilić Dragutin, Tomislavgrad Din. 120.—; Bixi Stjepan, Varaždin Din. 120.—; Brajdić Ferdo, Zagreb Din. 120.—; Čop Bogomil, Čabar Din. 100.—; Cestar Stjepan, Koprivnica Din. 70; Chylak Roman, Zavalje Din. 70; Deželić Josip, Draganec Din. 120; Draščić Ivan, Split Din. 100; Delač Slavko, Zagreb Din. 120; Drnić Milan, Zagreb Din. 20; Ferić Ilija, Petrinja Din. 120; Grozdanić Milan, Ogulin Din. 100; Gregačević Mirko, Dubica Din. 50; Godek Ivo, Zagreb Din. 120; Hvala Rajko, Vojni Križ Din. 120.—; Hranilović Makso, Đakovo Din. 120.—; Heim Johan, Oriovac Din. 20.—; Hržić Gustav, Sušak Din. 120.—; Ilić Nikola, Zagreb Din. 120.—; Jindra Branko, Sl. Požega Din. 120.—; Jankavić Ilija, Sl. Požega Din. 120.—; Jasić Dušan, Karlovac Din. 120.—; Jurčić Marijan, Majur Din. 120.—; Kajganović Mirko, Donji Lapac Din. 120.—; Kvaternik Ante, Ogulin Din. 120.—; Korica Vladimir, Medurić Din. 100.—; Kopf Stjepan, Vinkovci Din. 120.—; Koprić Andrija, Zagreb Din. 120.—; Kelez Marin, Sušak Din. 120.—; Kušan Stjepan, Zagreb Din. 20.—; Kirij Konstantin, Glina Din. 70.—; Lulić Stjepan, Ivanec Din. 120.—; Lončar Ilija, Zagreb Din. 120.—; Leustek Albin, Zagreb Din. 120.—; Lončarević Stjepan, Lipovljani, Din. 120.—; Maša Robert, Zagreb Din. 50.—; Mujdrica Mihajlo, Vinkovci Din. 120.—; Mihić Josip, Ludbreg Din. 120.—; Milinković Ivan, Plitvice Din. 20.—; Matković Pero, Split Din. 120.—; Majer Dragutin, Garešnica Din. 120.—; Markić Mihovil, Zagreb Din. 120.—; Novak Aleksander, Glina Din. 120.—; Novoselec Franjo, Čakovac Din. 120.—; Neidhardt Nikola, Zagreb Din. 65.—; Odžić Vladimir, Zagreb Din. 120.—; Petek Franjo, Novska Din. 120.—; Perc Zvonimir, Zagreb Din. 100.—; Peršić Nikola, Bjelovar Din. 120.—; Pašalić Julije, Bugojno Din. 120.—; Pauković Ante, D. Lapac Din. 120.—; Rukavina Ivo, Sušak Din. 120.—; Radošević Josip, Lokve Din. 120.—; Rilke Ljudevit, Nova Gradiška Din. 120.—; Rosić Ante, Hvar Din. 120.—; Res-Koretić Antun, Zagreb Din. 120.—; Radimir Dragutin, Zagreb Din. 20.—; Seidel Oskar, Bjelovar Din. 20.—; Sučević Đuro, Vinkovci Din. 120.—; Sgurić Mihajlo, Križevci Din. 120.—; Štrasser Rudolf, Vranovina Din. 60.—; Štefović Josip, Križevci Din. 120.—; Špiranec Mirko, Pisarovina Din. 20.—; Škorić Vladimir, Zagreb Din. 120.—.

Članovi utemeljitelji: Prpić Petar, Zagreb Din. 2.000.—; Našička tvornica tanina i paropila, Zagreb Din. 2.000.—.

Pomladak: Masten Ivan, Zagreb Din. 20.—; Ratković Borislav, Zagreb Din. 30.—.

Članovi pomagači: Aljmašac Marin, Bački Breg Din. 110.—.

UPLATA NA PRETPLATI ZA ŠUMARSKI LIST U MJESECU KOLOVOZU G. 1940.

Hočevar Jurij, Bled Din. 100.—; Ljujić Miodrag, Čačak Din. 100.—; Meisner Artur, Travnik Din. 100.—; Pejović Branko, Strumnica Din. 50.—; Sekulić Milorad, Nova Gradiška Din. 50.—; Simeunović Dušan, Beograd Din. 100.—; Trifunović Dragoljub, Niš Din. 100.—; Žagar Bogdan, Ljubljana Din. 100.—; Omanović Salih, Sarajevo Din. 19.—; Pihler Alfred, Zemun Din. 100.—; Pipan Rudolf, Beograd Din. 100.—; Pavić Mirko, Banjaluka Din. 50.—.

UPLATA ČLANARINE I UPISNINE ČLANOVA HRVATSKOG ŠUMARSKOG DRUŠTVA U MJESECU RUJNU GODINE 1940.

Redoviti članovi: Babić Vladimir, Zagreb Din. 60.— za I. polg. 1940; Car Zvonimir, Virovitica Din. 20.— upisnina; Grahovac Petar, Zagreb Din. 70.— za I. polg. 1940; Jančik Jaromil, Mostar Din. 120.—; Klepac Dušan, Zagreb Din. 20.— za upis; Loparić Nikola, Konjic Din. 100.—; Mareš Karlo, Sisak Din. 120.—; Marušić Mijo, Zagreb Din. 100.—; Prpić Stjepan, Glina Din. 120.—; Savić Milan, Mostar Din. 70.— za polg. 1940; Šram Zdenko, Sokolovac Din. 20.— upis; Špoljarić Vladimir, Vinkovci Din. 100.—; Šverko Ivo, Sušak Din. 120.—; Vidmar Vilko, Nova Gradiška Din. 120.—; Turk Zdravko, Čabar Din. 20.— za upis; Dr. Petračić Andrija, Zagreb Din. 120.—.

Dobrotvori: Kosović Bogoslav, Zagreb Din. 2.000.—.

Pomladak: Franković Ivo, Zagreb Din. 10.— (i Din. 25.— stari dug); Išpanović Oton, Zagreb Din. 25.—; Matić Branko, Zagreb Din. 60.—; Potočnik Martin, Meža Din. 50.—; Škorjanec Vinko, Zagreb Din. 35.—; Zlatarić Boris, Karlovac Din. 60.—.

UPLATA NA PRETPLATI ZA ŠUMARSKI LIST U MJESECU RUJNU 1940. GODINE.

Bačić Hinko, Sušak Din. 100.—; Fazan Vladislav, Ljubljana Din. 100.—; Jurhar Franjo, Kranj Din. 100.—; Klimeš Josip, Podgrab Din. 50.—; Dojčinov Nikola, Turbe Din. 50.—; Korenić Vladimir, Beograd Din. 100.—; Postnikov Aleksij, Kladanj Din. 100.—; Špehar Ivan, Sušak Din. 100.—; Ugrenović Aleksander, Zagreb Din. 30.—.

KEREŠKENJIJEVA PRIPOMOĆNA ZAKLADA

Kao član zaklade pristupio g. Ing. Petar Prpić, direktor šuma u miru, Zagreb, uplativši Din. 100.— dočim su darovali zakladi g. Ing. Drago Kajfež, uprav. šuma, Zagreb Din. 51.— te g. Ing. Janko Šušteršić, šum. upr. Lokve Din. 80.—.

Darovateljima najljepša hvala.

BOROŠIĆEVA LITERARNA ZAKLADA.

G. Ing. Petar Prpić, direktor šuma u miru, Zagreb, darovao je zakladi Din. 100. Na daru najljepša hvala.

KNJIŽEVNOST

Dr. C. A. SCHENCK: FREMDLÄNDISCHE WALD- UND PARKBÄUME. I.—III. Bd.
Berlin 1939, 1900 str., Verlag: P. Parey, Berlin. 62 RM.

U uvodu autor ističe, da su prošle 33 godine, otkako je izišlo *M a y r o v o* istoimeno djelo, u kojem su po prvi put bile opisane strane vrste drveća i predočena mogućnost njihova uzgajanja u Evropi. *M a y r o v o* je djelo međutim zastarjelo, jer u njem nema ni govora o rasama, na čemu se već sada osniva, a pogotovo će to biti u budućnosti, uzgajanje šumskog drveća. Šumarstvo Japana i Sjeverne Amerike, odakle se uglavnom unosi u Evropu razno drveće, zadnjih je decenija veoma napredovalo, a takvo drveće dobro proučeno. Pokusi o uzgoju egzota, koji se vrše intenzivnije u Njemačkoj već preko 60 godina, prilično su završeni i rezultati sređeni. Sve su te okolnosti govornice za to, da sama prerada *M a y r o v o g* djela ne bi dostajala sadanjim potrebama. Bilo je prema tome nužno, da se za ovo područje izradi posve novo djelo.

M a y r o v e podatke o klimi staništa egzotičnog drveća autor je, uz sudjelovanje velikog broja meteorologa i drugih stručnjaka iz čitavog svijeta, zamijenio podacima o prosječnim mjesečnim temperaturama i oborinama iz područja prašuma stranih vrsta. Napustio je općenite nazive kao: *Castanetum*, *Picetum*

i dr. Kesten, koji je karakteristično drvo za Castanetum, raste u Japanu kao grm; Picetum vrste Picea jezoensis Max. sasma je nešto drugo nego Picetum vrste Picea sitchensis Carr. itd. Prema tome moglo bi se u djelu ove vrste govoriti, prema autoru, samo o njem. Fagetumu, Picetumu i dr., a ne o općenitom, svjetskom Fagetumu, Picetumu i dr.

Osim podataka o klimi staništa egzotičnog drveća prikupio je autor isto takove podatke i za evropske prilike, jer je to potrebno radi usporedbe kod odabiranja, odnosno uzgajanja stranog drveća. Autor bazira svoj rad na tezi, da je pojedina rasa stranog drveća pogodna za ovdješnje uzgajanje, ako se klimatska formula njenog autohtonog staništa (t. j. srednje mjesečne temperature i oborine) bar približno podudara s klimatskom formulom mjesta, gdje se ona želi uzgajati.

O mogućnosti života drveća odlučuju ekstremi topline i studeni, kao i ekstremi suše i vlage, kojima je dotično drvo u toku stoljeća makar samo jednom izloženo. Sequoia, Taxodium i Liriodendron nestali su, prema autoru, posve iz Evrope u glacialno doba, i to povodom jedne tadanje veoma ljute studeni. Gornju granicu rasprostranjenja pojedine vrste, i u gorju prema sjeveru, određuje pomanjkanje topline; specijalno je tu odlučan apsolutni minimum samo jedne studene godine. Donju granicu, i prema nizini i prema jugu, određuje pomanjkanje vlage; tu je specijalno odlučan apsolutni minimum jedne jedine sušne godine. Po američkom uzoru autor je zemlje, koje ovdje dolaze u obzir, razdijelio na klimatske sekcije. Izostavio je sve drveće i grmlje, koje u autohtonim prašumama ne dostigne maksimalnu visinu od 10 m. Isto tako izostavio je južno-američko drveće, kao i sve ono drveće, od kojeg tek najotpornije rase mogu ev. izdržati u klimi bez mraza (Mediteran, Južna Francuska). Tako nisu ovdje opisane od vrsta, koje kod nas autohtono rastu: pinia, čempres, medif. borovice, žuti koprivić, crnika, ostrika (prnar), bjelograbić i dr. Izostavljeni su iz obrade i mnogi hibridi.

U nomenklaturi slijedio je autor A. Rehdera. U tome, da li je dotično drvo vrsta ili varijeteta, bio mu je uzor za američko drveće Rehder, a za japansko drveće Bunzo Hayata. Botanički opis američkih vrsta izvršio je na osnovi vlastitog sakupljanja podataka. Što je navedeno o uzgoju i iskorišćivanju pojedinih američkih vrsta, to je autor sâm prikupio za vrijeme od 1895. pa do svjetskog rata, a i kasnije, kad je boravio u Americi i proučavao tamošnje šume. Autor za sebe kaže, da nema ni jednog živućeg Evropejca, koji američke šume bolje pozna od njega. Azijske vrste opisao je prema tamošnjim autorima. Napominje se, da su tehnička svojstva kineskog drva slabo obrađena, jer to drveće uopće nije još dovoljno proučeno.

Autor zagovara uzgoj stranih vrsta, u koliko su nam poznate klimatske prilike njihovih autohtonih staništa. U protivnom slučaju ne preporuča da se uzgaja ikoja strana rasa drveća.

U njemačko poljodjelstvo unose se strane vrste bilja već preko 1000 godina. Među unesene vrste spada: krumpir, pšenica i vinova loza. Mnoge šume smreke, ariša i bora u Njemačkoj nastale su radom čovjeka na mjestima, gdje tih vrsta od prirode nema. Priroda je, prema autoru, više revolucionarna nego konzervativna. Ona često radije pogođuje novom stanovniku nego starosjediocu. Autor ističe da u prirodi nema stalnog stanja (klimaksa), jer tu je samo promjena vječita.

U knjizi je istaknuto, da u Njemačkoj zaslužuje uzgojnu pažnju drveće, koje ne pripada ni jednom ondje od prirode zastupanom botaničkom rodu, a takvi su: Pseudotsuga, Tsuga, Chamaecyparis, Liriodendron, Robinia i dr. Autor smatra netočnim Mayrovom mišljenje, da su najvažnija svojstva drveća sadržana u botaničkom rodu i da prema tome ne treba unositi ni jednu vrstu, ako se u dotičnom kraju već nalazi makar koja druga vrsta toga roda. U vezi s time ističe, da se rase pojedinih vrsta odlikuju različitim svojstvima drva, a kako li onda ne bi takve razlike postojale kod vrsta unutar jednog roda.

Njemačkoj klimi najbolje bi, prema autoru, odgovarala klima američke sekcije br. 19, t. j. West-Washingtona, ali je tu ljetno nešto suše nego u Njemačkoj. Kod japanskih klimatskih zona treba imati u vidu, da većina kiše padne ljeti, i da su godišnje oborine preko 1000 mm. Tome se ima pripisati i neuspjeh japanskog ariša (*Larix leptolepis* Gord.) u područjima sušnih ljeta u Njemačkoj.

Vrste, koje od prirode rastu na staništima dugih i hladnih zima, stradavaju u Njemačkoj od mraza. Reagiraju rano u proljeću na povišenu toplinu tla; podliježu stoga kasnim mrazovima. Kod usporedbe klimatskih odnošaja dolaze u obzir prvenstveno srednje mjesečne temperature zimskih mjeseci. Uzgoj neke rase nije umjestan, ako se zna, da su zimske studeni njenih autohtonih staništa mnogo niže od ovdješnjih staništa.

Značajno je, da rase nekih vrsta (tipičan primjer: petoigličavi borovi) uspijevaju na staništu, čija klima ne odgovara klimi autohtonih staništa. Autor to pripisuje okolnosti, što je kod tih rasa maksimalni stepen koncentracije stanišnog soka, koji se za vrijeme suše ili zime ne smije prekoračiti, vrlo visok. U ovim pitanjima trebat će još mnogo studija. Ako neka rasa, na pr. rasa od *Pinus strobus* L. iz klimatske sekcije br. 62 (Cadillac, U. S. A.), negdje u Evropi dobro uspijeva, autor upozorava, da to još nije dostatan dokaz, da će na tom istom mjestu dobro uspijevati i rase tamošnjeg drugog drveća, na pr. od *Pinus resinosa* Ait i dr.

Studij rasa je osnov za oplemenjivanje i uzgoj vrijednog šumskog drveća. Autor naglašava veliku važnost budućeg rada na ovome polju. Postavlja namjerno kod toga pitanje, kako bi današnje gospodarstvo izgledalo, kada bi se konji, goveda i svinje, pa žito, voće i vinova loza uzgajali bez ikakve selekcije. Došlo je vrijeme, kad se i u šumarstvu stavlja na dnevni red proučavanje rasa, odnosno njihovo dobro smišljeno, plansko i sistematsko uzgajanje, jer pojedinac čovjek suviše je kratkovidan, da bi mogao dočekati važnije rezultate samo od svog rada. Važno je, da ne zasijemo ni jedno zrno šumskog sjemenja i da ne zasadimo ni jednu šumsku sadnicu, za koju se točno ne zna njeno porijeklo. Svaki takav rad, t. j. sjetvu ili sadnju, valja ubilježiti na sigurno mjesto. Znatna prirast topolovih hibrida u Münchebergu (Mark) spominje autor radi poticaja, da se prouče mogućnosti, koje se u šumarstvu iz uzgoja bastarda domaćih vrsta sa rasama inozemnih srodnika mogu dobiti, jer bi odatle mogle slijediti znatne koristi.

I. Klimasektionen und Urwaldbilder. (615 str.)

U početku ovog sveska popisano je oko 500 stručnjaka i instituta iz čitavog svijeta, koji su surađivali kod ovog djela. Odmah zatim predočeni su profili Sjeverne Amerike na 35°, 40°, 45°, 50° i 55° s. š. sa naznakom drveća, koje na pojedinim dijelovima profila raste, te naznakom pripadajućih klim. sekcija.

Klimatske sekcije, koje su opisane na str. 9—334, razdijeljene su na područja zemalja autohtonih staništa za Njemačku egzotičnog drveća (Sjeverna Amerika, Azija i Sredozemlje), te na području zemalja u Evropi, kamo se unose takve egzote (Evropa, Njemačka carstvo). Kod opisa pojedinih klimatskih sekcija navedeni su: klimatski podaci, t. j. srednje mjesečne temperature u °C i srednje mjesečne oborine u mm za veći broj stanica; geografski smještaj, te značajnije poljodjelsko bilje na području sekcije; važne klimatske karakteristike (maksimalna temp. u julu i minimum temp. u januaru, apsolutni minimum i maksimum, posljednji kasni i prvi rani mraz, prosječna količina snijega u mm); najvažnije vrste drveća, koje rastu u raznim položajima i nadmorskim visinama na području sekcije.

Opis američkih klimatskih sekcija, t. j. sekcija br. 1—120, nalazi se na str. 15 do 235. Japanske sekcije označene su brojevima 121—125, Mandžurija br. 126, kineske klim. sekcije br. 127—133, Himalaja br. 134, Sibirija br. 135—138, Ural br. 139, Buchara i Turkestan br. 140, Kavkaz i Perzija br. 141, Mala Azija, Sirija, Palestina i Cipar br.

142, Grčka, Evr. Turska i Bugarska br. 143 A, Jugoslavija br. 143 B, Italija br. 144, Španija, Maroko i Alžir br. 145, Evr. Rusija br. 146, zemlje oko Ist. Mora br. 147, Danska i Norveška br. 148, Irska, Engleska i Škotska br. 149, Holandija br. 150, Belgija br. 151, Francuska br. 152, Švicarska br. 153, Čehoslovačka br. 154, Madarska br. 155, Rumunjska br. 156, Poljska br. 157, Njemačko carstvo br. 158—182. Daljnjih oko 150 njemačkih klim. stanica nalazi se opisano u *Waldheilu* za 1939. g., II. dio, s. 336-364.

Klimatske sekcije Sredozemlja, Evrope i Njem. carstva (s. 290—334) označene su u glavnom samo klimatskim podacima o srednjim mjesečnim temperaturama i oborinama, te prosjekom godišnjih temperatura i oborina za više stanica.

Za Jugoslaviju doneseni su podaci o mjesečnim i godišnjim temperaturama i oborinama za 55 stanica razne nadmorske visine (od mora do 1123 m). Te podatke dao je autoru minist. savjetnik Ing. Anton Locker iz Beča. Kod njih, kao ni inače, nije naznačeno, na koje se vrijeme odnose opažanja.

U drugoj polovini I. sveska (s. 337—606) nalaze se 472 odlične fotografije prašuma iz klim. sekcija I—137, t. j. iz Sjeverne Amerike i Azije, koje je autor uglavnom dobio od 70 amatera i raznih ustanova. Kod prikupljanja fotografija za ovo djelo bio je autor mišljenja, da je za ovu svrhu tek ona fotografija od vrijednosti, koja prikazuje strano drvo kao člana prašume.

Prvom svesku dodana je pregledna karta klim. sekcija Sjeverne Amerike, te pregledna karta klim. sekcije Azije, Sredozemlja i Evrope kao i karta šuma Sjeverne Amerike. Karte američkih i eurazijskih klim. sekcija nalaze se i na početku i na kraju II. i III. sveska, što znatno olakšava čitanje teksta. Na str. 609—615 složene su u tabeli sekcije po brojevima i nazivima, a tu su alfabetskim redom poredane i zemlje, koje su obuhvaćene u klim. sekcijama.

II. Die Nadelhölzer. (645 str.)

U II. svesku opisane su strane četinjače. Rodovi su poredani alfabetskim redom, a tako su poredane i vrste unutar pojedinog roda. Time je snalaženje u knjizi znatno olakšano. Ovdje su opisani rodovi: *Abies* (s 39 vrsta), *Cedrus* (4), *Chamaecyparis* (6), *Cryptomeria* (1), *Ginkgo* (1), *Juniperus* (5), *Larix* (11), *Libocedrus* (1), *Picea* (35), *Pinus* (32), *Pseudolarix* (1), *Pseudotsuga* (6), *Sciadopitys* (1), *Sequoia* (2), *Taxodium* (2), *Taxus* (3), *Thuja* (6), *Thujopsis* (1), *Torreya* (4) i *Tsuga* (11). Nisu obrađeni rodovi: *Araucaria*, *Cupressus*, *Keteleeria*, *Podocarpus*, *Saxegothia* i dr., jer njihovo drveće ne može uspijevati u njem. klimi.

Kod svakoga roda opisane su odmah u početku glavne karakteristike, te prikazan pregled vrsta tog roda, i to: prema području rasprostranjenosti, karakteristikama pupova, mladica, smještaju smolnih kanala u iglici, pučima i sl. Vrste su opisane konzekventno prema slijedećoj shemi: 1. sinonimi; 2. botanički opis (pupovi, mladice, iglice, odnosno lišće, češeri, sjeme, karakteristike značajne za raspoznavanje); 3. varijetete; 4. rasprostranjenosti; 5. uzrast i uzgojna svojstva; 6. zaštita od insekata, bolesti i dr.; 7. koristi; sposobnost za uzgajanje u Evropi.

III. Die Laubhölzer. (640 str.)

U ovom svesku opisane su strane listače posve po istom sistemu kao i četinjače. Tu su opisani rodovi: *Acanthopanax* (sa 1 vrstom), *Acer* (24), *Aesculus* (7), *Ailanthus* (1), *Alnus* (8), *Betula* (24), *Carpinus* (5), *Carya* (9), *Castanea* (6), *Catalpa* (6), *Cedrela* (1), *Celtis* (11), *Cercidiphyllum* (1), *Cladrastis* (3), *Eucommia* (1), *Fagus* (6), *Fraxinus* (20), *Gleditsia* (5), *Gymnocladus* (2), *Halesia* (1), *Juglans* (10), *Koelreuteria* (1), *Liquidambar* (3), *Liriodendron* (2), *Maackia* (1), *Maclura* (1), *Magnolia* (9), *Morus* (3), *Nyssa* (3), *Ostrya* (3), *Oxydendron* (1), *Fellodendron* (3), *Platanus* (5), *Populus* (26), *Prunus* (7), *Pterocarya* (5), *Pterostyrax* (2), *Quercus* (35), *Robinia* (1), *Salix* (1), *Sassafras* (1), *Sophora* (1), *Sorbus*, *Tilia* (13), *Ulmus* (10) i *Zelkova* (2).

Ovo djelo je po zamisli i načinu obrade jedinstveno u svjetskoj literaturi. Ono je od fundamentalne koristi za sve one, koji se bave uzgojem stranog drveća. U njem je opisano sve važnije strano drveće za područje Njemačke i to po varijetetama i rasprostranjenosti, a tu su ujedno navedene i najvažnije zasađe iz područja uzgajanja, obrane i iskorišćavanja dotične vrste. Istaknuta je konačno i sposobnost odnosnog stranog drveta za uzgajanje u evropskim prilikama.

Ovim djelom moći će se korisno poslužiti i naši šumari, odnosno uzgajaci stranog drveća. Podaci prikupljeni u ovome djelu, znatno će nam olakšati sud o uzgoju pojedine strane vrste, a odatle ćemo lako steći i pobude za opsežniji rad u ovom pravcu. Naravno da ćemo kod toga trebati imati na umu naše posebne prilike i gledom na klimu i gledom na naše šume i šumarstvo.

Dr. Milan Anić

OGLASI

SRESKO NAČELSTVO U PAKRACU

Broj: 18070—1940

Predmet: Omanovac z. z. dražba hrastova.

OGLAS DRAŽBE

Na osnovu rješenja Banske vlasti Banovine Hrvatske u Zagrebu broj: 26 787-V-1940 od 22. studena 1940, kojim je odobren drvosječni prijedlog z. z. Omanovac za god. 1940/41. održat će se **dne 30. prosinca 1940.** u 10 sati prije podne u uredskim prostorijama Sreskog načelstva u Pakracu pismena dražba na 1590 hrastovih stabala stojećih u šumi z. z. Omanovac sa procijenjenom drvnom masom od 3.029 m³ sveukupnog drveta.

Isključna cijena iznosi 591.990.— din. (petstotina devedeset jedna hiljada devedestotina devedeset din.). Udaljenost od željezničke stanice Sirač iznosi 7,5 km. po banovinskoj cesti i oko 0,5—1,5 km. po šumskom putu.

Jamčevina iznosi 10% od isključne cijene bilo u gotovom novcu bilo u vrijednosnim papirima sa pupilarnom sigurnošću ali po burzovnoj vrijednosti istih papira.

Ponude propisno zapečaćene i biljegovane sa 690 din. banovinske takse imaju se predati kod Sreskog načelstva u Pakracu, najkasnije do 9 sati i 50 minuta na dan dražbe sa oznakom na omotu »Ponuda na 1590 hrastovih stabala u šumi z. z. Omanovac«.

U ponudi ima biti naznačeno:

1. Ime, prezime i boravište kupca.

2. Visina ponudene sume pisana slovima.

3. Izjava molioca, da su mu dražbeni uvjeti poznati.

4. Eventualni popis vrijednosnih papira, sa oznakom serije, brojeva, ako se u ime jamčevine polažu vrijednosni papiri.

Brzobjavne, nedovoljno biljegovane, naknadne, usmene te u opće manjkave ponude ili ponude sa nedovoljnom jamčevinom, neće se uzimati u obzir.

Rok sječe i izvoza je konac ožujka 1942. god.

Banska vlast Banovine Hrvatske može odbiti sve, pa i najpovoljniju ponudu bez navoda razloga za to.

Detaljni dražbeni uvjeti stoje svakom interesentu na uvid za vrijeme uredovnih sati u uredskim prostorijama sreskog šumara u Pakracu.

U Pakracu, 26. XI. 1940.

Sreski načelnik:
Potpis.

OGLAS DRAŽBE

hrastovih, jasenovih i borovih stabala.

Na temelju drvosječnog prijedloga za god. 1940./41. i na temelju rješenja Banske Vlasti banovine Hrvatske, odjela za šumarstvo, u Zagrebu od 30. listopada 1940. broj 29.892-V-1940. prodavati će se **10. prosinca 1940.** u 10 sati prije podne kod ravnateljstva šuma Brodske imovne općine u Vinkovcima hrastova, jasenova i borova suha i zelena stabla kako slijedi:

broj	Sječine ime	Šumska uprava	Broj stabala			Procjenjena drvena masa za prodaju sposobna za gradnju i ogrijev				Isklična cijena Dinara	Za imovnu općinu izraditi Udjeljenost sječine od najbliže želj. stанице III Save	O P A Š K A	
			hrast	jasen	bor	hrast		jasen					bor
						m ³	prm.	m ³	prm.				
1	Ilijanska	Trnjani	257			881				528.842	61	4	Izvale i vjetrolemi
2	Surduk		514			1165				562.555	156	11	Izvale i vjetrolemi
3	Varcaga		129			396				191.921	131	8	Izvale i vjetrolemi
4	Merolino	Mik- novci	957	163		1351		174		512.828	800	9	Sušci
5	Orljak I.		329			650				281.658	740	10	Zelena stabla. Od br. 1-199, 300-429.
6	Orljak II.	Cerna	1062			1132				395.868	800	12	Sušci
7	Orljak III.		802					708		302.741	760	10	Zelena stabla
8	Krivsko ostrvo		348			306				63.771	175	7,5	Sušci
9	Poloj	Rejčvo selo		787				1001		460.379	1002	1	Zelena stabla. 1 klm do obale Save
10	Poljane	Slatina	650		153	413	770		137	104.112		6	Zelena stabla. Od br. 801 do 1609 Fale stabla br 802, 962, 991, 995, 998. 1571
11	Rakitovac		235			176	273			30.228		8	Zelena stabla
Ukupno			4481	1752	153	6.470	1.043	1.883	137	3.434.903	4625		

Pobliži dražbeni uvjeti, koji ujedno zastupaju kupoprodajni ugovor, mogu se saznati za vrijeme uredovnih sati kod potpisanog ravnateljstva šuma te kod nadležnih šumskih uprava, a mogu se naručiti kod potpisanog ravnateljstva uz cijenu od 25 dinara.

Ravnateljstvo šuma brodske imovne općine

RAZNO

Službena tečajnica zagrebačke burze

od 13. novembra 1940.

V r s t a d r v a	Din		Napomena	
	od	do		
Drvo				
Hrastovina				
Cijena po m ³				
Trupci	I. vrste	700	900	P. St. utov.
"	II. "	300	450	
"	III. "	150	200	
"	za oplatu (brniće)	2000	3000	
Ispiljeni polovnjaci	I. vrste (Wainscoat-Logs)	3500	4000	
Kladarke	I. " (Boule)	1400	2000	
Neokrajčane piljenice	I. "	1800	1700	
Okrajčane piljenice	Blistače (Quar) I. rste 1.— na više	1700	2000	
"	" II. " 1.— " " "	1400	1700	
"	bočnice (Sur dosse) I. vrste	1400	1800	
"	" II. " " " "	1200	1500	
Listovi (Feullieta) 2 m	blistače (Quartier) I. vrste	1800	2500	"
"	" II. " " " "	1500	2000	"
"	bočnice (Sur dosse) I. vrste	1600	2000	"
"	" II. " " " "	1400	1700	"
Popruge (frizi)	I. vrsti 25 95 cm 4—6 cm	1300	1500	"
"	I. " 25 95 " 7—12 "	1500	1700	"
"	I. " b listače 1.00 m i više			"
"	7—13 cm	1600	1900	"
"	I. vrsti bočnice 1.00 m i više			"
"	7—13 cm	1500	1700	"
Četvrtače (Chevrona)	od 50 cm duž. na više	1200	1600	"
Grede (kvadrati)	" 25/25 cm	900	1100	"
Francuska dužica	1000 kom. 36/I. 4—6 M	3800	5000	"
Bačvarska roba	I. vrste od br. 1/2—3/4	60	100	"
"	I. " " " 4 na više	60	80	"
Bukovina				
Trupci	I. vrste	300	400	"
Okrajčane piljenice	I. " (parene)	1000	1200	"
Neokrajčane piljenice	I. " "	900	1100	"
Okrajčane piljenice	I. " (neparene)	900	1100	"
Neokrajčane piljenice	I. " "	800	1000	"
Popruge (frizi)	I. " (parene)	500	750	"
Javorovi trupci	I. "	550	700	"
Jasenovi "	I. "	1000	1500	"
Brijestovi "	I. "	300	500	"
Grabovi "	I. "	300	500	"
Meko drvo: Merkantilna tesana grada		400	500	"
Piljeno koničasto drvo	I. III. probirak	500	600	"
Piljeno paralelno drvo	I.—III. "	700	800	"
Cijena po komadu:				
Hrastovi brz. stupovi	7 m dugi	—	—	"
"	8 " "	—	—	"
"	10 " "	—	—	"
Hrastovi želj. pragovi	270 cm 18 26 cm	—	—	"
"	250 " 15/25 "	—	—	"
"	220 " 14/0 "	—	—	"
"	180 " 13/18 "	—	—	"
Bukovi željez. pragovi	250 " 15/22 "	—	—	"
Hrastova skretnička grada po m ²		—	—	"
Gorivo drvo Cijena po 10.000 kg:				
Bukove cjepanice	I. vrste sa do 15 % oblica	—	2000	(Uredovno određene cijene)
" sjecenice	(Hackpügel)	—	850	
Hrast. cjepanice	sa do 15 % oblica	—	1650	
" sjecenice		—	750	
Drveni ugalj	bukovi	9000	10000	rinfuza
"	hrastovi	6000	7000	

ŠUMARSKI LIST

(P O S E B N I P R I L O G)

ZAKONI, PRAVILNICI,
NORMATIVNA RIJEŠENJA

1940

UREDNIK ING. PETAR PRPIĆ
IZDALO HRVATSKO ŠUMARSKO DRUŠTVO

S A D R Ž A J:

	Strana		Strana
Saradnja žandarmerije u suzbijanju šum. šteta	1	Naredba o ograničenju prometa gorivog drveta na području banovine Hrvatske	29
Prekomjerno iskorištavanje i individualna dioba šuma zemljišnih zajednica	2	Bolovanje službenika — postupak kod predlaganja molba	33
Sastav uređajnih elaborata za šume zem. zajednica po sreskim šumarskim referentima	3	Pravilnik o stanovima u stanbenoj zgradi Ravnateljstva banovinskih šuma u Zagrebu	34
Pravilnik o šumama izvlaštenim po st. 9. § 24. Zakona o likvidaciji agrarne reforme	5	Uputstva glede sastavljanja i predlaganja drvosječnih predloga za šume iz § 56. Zakona o šumama	37
Uredba o dopuni §-a 19. Prethodnih odredaba za pripremu agrarne reforme	16	Kandidata šumarstva praksa	41
Raspis br. 57 Jug. drž. željeznica o spriječavanju primanja na prevoz kriomčarenog i kradenog gorivog drva, trupaca, pragova i drvne grade	16	Nabavno prodajna zadruga drvarskih privrednika Hrvata s o. j. u Zagrebu	42
Naredba o izdavanju izvoznica za drvo i ostale drvene proizvode	18	Izdavanje dozvola za putovanje u inozemstvo	43
Uredba o dopuni § 166 Zakona o šumama od 21. XII. 1929. god. sa objašnjenjem	27	Obrazovanje mesnih kontrola u Zagrebu i Splitu	43
		Oslobodenje od zemljarine po toč. 5. čl. 11. Z. o u. p.	44
		Prelaz sa visokog šumskog uzgoja na niski	45

Ovamo spadaju sve stare i za sječu zrele sastojine raznih vrsta drveća kao i sve lijepe čiste i mješovite sastojine stare preko 100 godina, koje će se vjerojatno iskoristiti tokom drugog perioda.

Iz napred navedenih osnovnih načela sastojinskog gospodarenja jasno proističu smjernice, kojih se u buduće imaju pridržavati sreski šumarski referenti prigodom sastava drvosječnih predloga za šume iz § 56 zak. o šumama. Prema tomu u naredni drvosječni predlog imaju se prvenstveno uvrstiti šume iz napred citirane I. kategorije, a tek ako ovakovih sastojina nema, dolaze u obzir ostale kategorije kao i u slučaju, da se radi o neodgodivom financiranju dotične ustanove.

Što se tiče godišnjeg etata određuje se, da se visina godišnjeg etata imade ustanoviti na temelju stvarnog sveukupnog prosječnog dobnog priraštaja dobivenog za konkretno stanje sastojina, pri čemu se imade ispustiti priraštaj kod sastojina do 20 godina starosti.

Nadalje se u godišnji etat imaju uračunati i eventualni prihodi proreda na taj način, da će se za iznos prorednog materijala umanjiti drvna masa glavnog užitka. Primjera radi navodi se samo jedan slučaj. Ako je za jednu gospodarsku jedinicu ustanovljen godišnji etat na temelju stvarnog sveukupnog prosječnog dobnog prirasta sa 100 m³, pa ako u toj gospodarskoj jedinici imade mladih sastojina iz kojih možemo vaditi godišnje recimo 30 m³ prorednog materijala, to će se godišnje moći na glavnom užitku sjeći samo 100 — 30 = 70 m³.

Upozorava se naslov, da će se u buduće prigodom pregleda šuma iz § 56 zakona o šumama, a naročito šuma z. z., po izaslanicima ovoga odjela obraćati stroga pažnja na sve napred istaknute momente u cilju, da se ustanovi, kako je koji sreski šum. referent postupio prigodom sastava drvosječnog predloga. Kod toga će se naročito posvetiti pažnja tomu, da li su čišćenja kao i prorode pravilno i pravovremeno preduzete, pa će se protiv svih onih, koji nisu postupili u smislu napred danih uputa postupiti najstrožije.

Sve napred istaknuto odnosi se na šume u kojima se gospodari po principima čiste odnosno oplodne sječe, dok će se za šume sa prebornim načinom gospodarenja izdati posebne upute.

Predstojnik odjela za šumarstvo:

Frković v. r.

BANSKA VLAST BANOVINI HRVATSKE

Odjel za šumarstvo

u Zagrebu.

Broj: 1626 — 1940.

Zagreb, dne 18. siječnja 1940.

Kandidata šumarstva — praksa.

Sresko načelstvo I—99 itd.

Po § 12 zakona o činovnicima »Postavljanju za jedno činovničko mjesto mora predhoditi pripravna služba i položeni državni stručni ispit.« Zadatak je pripravne službe, da se vježbeniku (pripravniku) dađe mogućnost da se uvede u sve vrste poslova svoje struke. (§ 13 Z. č.)

Po § 188. točka 10. smatra se kao veća povreda službene dužnosti između ostaloga i trajno zanemarivanje usavršavanja činovnika u službi. Dužnost je dakle starješine, da neprestano odgaja mlade činovnike.

Raspis Ministarstva šuma i rudnika iz 1934. god. određuje pobliže naročite dužnosti starješine oko praktične šumarske izobrazbe kandidata. Ipak pored svega rečenoga održani državni ispiti dokazuju, da se na njima nije pokazalo ono praktično znanje kandidata, koje se od njih s punim pravom očekuje. Bilo je slučajeva, da kandidat nije imao u nekim disciplinama ni osnovno teoretsko znanje bez koga se ne ostavlja fakultet.

Zbog nedostatka valjane praktične sprema čula su se objašnjavanja kandidata; nisu imali vremena, jer su morali raditi samo određeni posao; imali su jednostranu praksu; njihovi starješine nisu njihovoj praksi posvećivali potrebnu pažnju, već su ih smatrali službenicima, koji imaju da određeni posao rade. Starješina pak mora biti svjestan toga, da dio moralne odgovornosti za neuspjeh kandidata pada i na njega.

Činjenica je, da krivica za slabiji uspjeh kandidata leži i na neizvjesnom i neodređenom službenom položaju kandidata odnosno u poteškoći slobodnijeg kretanja kandidata na pojedina službena mjesta, gdje kandidat može da stiče praksu. Nekoji starješine nemaju često volje ili ne nalaze vremena da se lično žrtvuju za praksu kandidata. Dešava se i to, da ni sam kandidat ili ne umije ili ne će da nađe vremena i mogućnosti, da iz vlastite pobude dođe do stanovite prakse.

Za sad, a za kandidate, koji namjeravaju pristupiti ispitu u proljetnom roku 1940. g., i dok se ne donesu odgovarajući propisi, koji će se morati i vršiti, te po kojima će se morati bezizgovorno vršiti pripravnička služba, određuje se lično stručnim starješinama slijedeće:

1. vrijeme, koje ostaje kandidatima za proljetni ispit 1940. godine ima se upotrebiti isključivo za dopunu prakse kandidata. Kandidatima, koji ne mogu dobiti svu praksu tamo gdje služe, ima se omogućiti da odu u ona mjesta, gdje se stanovita praksa može steći. Prema tomu šef će redovnu službu tako organizirati, da normalan posao ne zapinje;

2. u domaćoj radnji što ju kandidat ima priložiti molbi za polaganje ispita ima stručni starješina lično potvrditi da je:

a) kandidat samostalno izradio domaću radnju i da na nju stavi svoje primjedbe;

b) ako kandidat nema svestranu praksu kod dotičnoga starješine, da se zato navedu razlozi, odnosno da naknadno pošalju o tom svoj izvještaj, u koliko su molbe već odposlane.

Upozoriti kandidate, da točno u određenom roku predlože svoje molbe za proljetni rok 1940. g. i da će se ispiti držati u tome roku točno i strogo po propisima važećeg Pravilnika, u koliko isti do vremena držanja ispita ne bude izmjenjen.

Frković v. r.

Predstojnik odjela za šumarstvo:

BANSKA VLAST BANOVINE HRVATSKE

Odjel za šumarstvo

Broj: 5054-V-1940

Zagreb, dne 5. travnja 1940.

**Predmet: Nabavno prodajna zadruga drvarskih
privrednika Hrvata s o. j. u Zagrebu
moli da ju se preporuč upravama šuma.**

Sreskom načelstvu 1 do 99 i t. d.

Sporazumno sa Gospodarskom slogom osnovana je »Nabavno-prodajna zadruga drvarskih privrednika Hrvata s o. j. u Zagrebu.«

Zadaci su zadruge (po § 2 Pravilnika) između ostalih i ti: da bez težnje za dobitkom organizira u krugu svojih članova zajedničku nabavku potrebština za drvarsku

struku i zajedničko unovčenje drvarskih proizvoda, da održava skladišta, prodavaone i ostale prostorije i uređaje, koji mogu poslužiti tim ciljevima.

U cilju izgradnje domaće drvarske privrede, trgovine i industrije preporučuje se naslovu da o svakoj prodaji šumskih proizvoda bilo javnoj bilo iz slobodne ruke obavijesti i navedenu zadrugu (Đorđićeva ul. 23/1) i da joj, u granicama zakonskih mogućnosti, izlazi u poslovanju u susret.

Odjelni predstojnik
u z. **Abramović**, v. r.

BANSKA VLAST BANOVINE HRVATSKE

Predsjednički ured.

Zagreb, 17. travnja 1940.

Broj: 11695 Pr. 1940.

Predmet: **Izdavanje dozvola za putovanje u inozemstvo.**

1.) Svim odjelima i samostalnim odsjecima Banske Vlasti banovine Hrvatske
Z a g r e b,

2.) Ispostavi Banske Vlasti banovine Hrvatske — S p l i t.

U smislu propisa člana 22 Pravilnika o izdavanju i viziranju putnih isprava od 1. travnja 1924 D. Z. broj 2740 nijedan državni činovnik ili službenik ne može dobiti inozemnu putnicu ili njezinu vizu sve dok ne dobije odobrenje od svoje predpostavljene vlasti, koje mu je putovanje dozvoljeno i za koju državu.

Radi znanja i daljnijega postupanja saopćuje se, da će ovaj Predsjednički ured odobrenja za putovanja u inozemstvo davati za sve službenike iz struke unutarnje uprave, dok će za službenike sviju ostalih struka ista odobrenja davati odjeli odnosno samostalni odsjeci Banske Vlasti pod koje oni po svojoj struci i službi spadaju.

Za sva odobrenja putovanja u inozemstvo prije izdanog rješenja ima se zamoliti suglasnost Kabineta Bana.

Predstojnik predsjedničkog ureda
Frol v. r.

MINISTARSTVO FINANCIJA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Opšte odjeljenje

Br. 16692/l 20 maja 1940.

Beograd.

Banskoj Vlasti Banovine Hrvatske

Z a g r e b

Gospodin Pretsednik Ministarskog saveta aktom Ad. br. 2303 od 17. o. m. izvestio je g. Ministra finansija, da je Glavna kontrola, s obzirom na čl. 7 Uredbe o finansiranju Banovine Hrvatske i čl. 1 Uredbe o Državnom finansijskom inspektoratu u Zagrebu, na osnovu čl. 23, 37 tač. 6 i 58 Zakona o Glavnoj Kontroli, odlučila: da se Mesne kontrole pri finansijskim direkcijama u Zagrebu i Splitu ukinu i da se obrazuju nove Mesne kontrole pri Državnom finansijskom inspektoratu u Zagrebu i pri Delegaciji državnog finansijskog inspektorata u Splitu s tim, da se kontrolno osoblje Mesne Kontrole pri Finansijskoj direkciji u Zagrebu rasporedi na rad u Mesnu kontrolu pri državnom finansijskom inspektoratu u Zagrebu, a osoblje Mesne kontrole pri finansijskoj direkciji u Splitu na rad u Mesnu kontrolu pri Delegaciji državnog finansijskog inspektorata u Splitu i da Mesna Kontrola pri Delegaciji državnog finansijskog inspektorata u Splitu vrši preventivan pregled i vizu dokumenata i računa Direkcije pomorskog saobraćaja u Splitu.

Izveštavamo o prednjem radi znanja i dalje nadležnosti.

Načelnik:
(potpis)

UPRAVNI SUD U ZAGREBU

Broj 4646/1939 T:771/19237.

U IME NJEGOVA VELIČANSTVA KRALJA !

Upravni sud u Zagrebu u svom III. vijeću, sastavljenom od predsjednika odjeljenja Kostrenčić Ivana, sudaca Vrtara Stjepana i Novaka dra Tomislava te sekretara Tadina Pavla u predmetu tužbe Zemljišne zajednice komporesorat iz Jastrebarskog protiv riješenja Savske financijske direkcije u Zagrebu od 8. V. 1937. broj 4300/37 u stvari oslobođenja od zemljarine po toč. 5. čl. 11. Z. o. u. p. nakon dne 26. IV. 1939. održanog javnog ročišta u pristunosti tužiočevog zastupnika Valenteković dra Aleksandra odvjetnika iz Zagreba, po §-u 44. Zakona o poslovnom redu u Državnom savjetu i upravnim sudovima.

Presudio je:

Tužba se uvažava i utužena odluka poništava kao neosnovana na zakonu.

Razlozi:

Tužitelj je zatražio poresko oslobođenje za šumski kompleks koji je po uputama stručnjaka zasaden na zemljištu, na kojemu se je i ranije nalazila šuma, koja je bila iskrčena.

Otpučen sa svojom molbom po katastarskoj upravi, a nakon odbačene žalbe po Savskoj financijskoj direkciji, uložio je tužitelj pravodobno tužbu na ovaj sud.

U svojoj tužbi tumači tekst točke 5 člana 11. Z. o. u. p. onamo da se u istoj točki nalaze faktično dva oslobođenja: prvo na 20 godina a drugo na 40 godina ali samo za zemljišta, koja nisu sposobna za nikakovu drugu kulturu. — Ograničenje iz treće rečenice iste točke, po kojemu se ovo oslobođenje ne odnosi na šume, koje su zasadene na mjestu, gdje je već prije postojala šuma, da se odnosi samo na oslobođenje od 40 godina a da oslobođenje od 20 godina iz prve rečenice uopće ne taugira. — To da je jasno s razloga, što će zajednica imati kroz dugi niz godina nisku branjevinu, od koje neće imati nikakove koristi, a gdje nema koristi, da ne može biti niti poreza.

Usljed svega gornjega traži poništenje utužene odluke i dopitanje zatraženoga oslobođenja.

Po razmotrenju ovoga predmeta sud je našao:

Prema čl. 11. toč. 5 Zakona o neposrednim porezima privremeno se oslobodavaju od poreza na prihod (zemljarine) za vrijeme od 20 godina zemljišta, koja se pošume po uputi i nadzoru državnih šumara — no ako su šume zasadene na takovom tlu, koje nije podesno ni za kakovu drugu kulturu, može se oslobođenje od poreza produžiti do 40 godina, prema teškoći i trošku pošumljavanja. U konkretnom slučaju radi se o zemljištu, koje je pošumljeno po uputi i nadzoru državnih šumara, što potvrđuje i Savska financijska direkcija u utuženoj odluci. — Prema takvom stanju stvari, jer predleže uvjeti iz prvog stava toč. 5 čl. 11. Zakona, tužitelju se imalo priznati oslobođenje od zemljarine za vrijeme od 20 godina. — Treći stav toč. 5 čl. 11. Zakona, da se oslobođenje ne odnosi na slučajeve, kad je šuma zasadena na zemljištu, na kom se šuma posiječe ili iskrči, odnosi se na drugi stav iste točke, koji govori o takvom tlu, koje nije podesno ni za kakvu drugu kulturu, a u kojem se slučaju oslobođenje od poreza može produžiti do 40 godina. —

Sa izloženog sud je tužbu uvažio i utuženu odluku poništio kao neosnovanu na zakonu temeljem čl. 15 i 34 Zakona o državnom savjetu i upravnim sudovima. —

O tom obavijest:

- 1.) Tužilac zemljišne zajednice komposesorat u Jastrebarskom,
- 2.) Savska financijska direkcija VI u Zagrebu uz dostavu spisa.

U Zagrebu, dne 26. aprila 1939.

Predsjednik III vijeća
Kostrenčić Ivan v. r.

BANSKA VLAST

Odjel za šumarstvo.

Zagreb, dne 27. listopada 1939.

Broj: 20144/V—1939.

Predmet: **Prelaz sa visokog šumskog uzgoja na niski.**

SRESKOM NAČELSTVU

I—99 i t. d.

Primjećeno je, da u zadnje vrijeme pojedini vlasnici šuma sve više prelaze sa visokog šumskog uzgoja na niski. Mnogi posjednici šuma vrše ovaj prelaz, jer misle da niskim uzgojem dobivaju više drva kao i u novcu vrijednije prihode od prihoda visokog šumskog uzgoja. Neki opet prelaze na niski uzgoj s razloga, što ne mnogu čekati 50 do 80 godina, koliko je potrebno do uživanja glavnog prihoda visoke šume. Njima treba drva i momentanih prihoda u novcu, a kako nemaju starih šuma zrelih za sječu, prelaze na niski uzgoj žrtvujući najljepše srednjedobne sastojine svojim dnevnim životnim potrebama.

Neki posjednici šuma prelaze na nisko šumsko gospodarstvo iz posvemašnjeg neznanja o rentabilitetu niskog i visokog uzgoja kao i o prihodima prorednog materijala, koji se mogu dobiti visokim šumskim uzgojem. Oni ne znaju, da prorednim putem mogu dobiti ogromne količine drva i time pokriti jedan znatan dio svojih potreba.

Konačno neki posjednici šuma prelaze na nisko šumsko gospodarenje iz egoističnih i spekulativnih razloga, kako bi za svog života crpili što veće prihode bez obzira na štetu, koju time često puta nanašaju narodu, koji živi u okolini tih šuma i interesima opće narodne privrede. Ovakovih slučajeva imade mnogo u zadnjim godinama, te se može kazati, da je zavladała prava utrka, tko će prije posjeći svoje nezrele šume i preći na niski uzgoj da ih na kraju pretvori u drugu vrst kulture.

Međutim dok pitanje prelaza sa visokog na niski šumski uzgoj pored spekulativne koristi tangira u prvom redu interese privatnog posjednika šuma, a u drugom redu interese okoline i opće nacionalne šumske privrede, dotle je pitanje izmjene načina uzgoja za posjednike šuma iz § 56 Zakona o šumama, čije šume stoje pod osobitim javnim nadzorom, daleko šireg značaja i općeg interesa u svakom pogledu.

Slijedi iz toga, da je za sve šume koje stoje pod naročitim javnim nadzorom potrebno prije donošenja odluke o visini ophodnje računski ispitati i utvrditi, da li će odnosna ustanova ophodnjom zaista više dobiti drva za potrebe interesenata, nadalje opravdati prelaz sa visokog uzgoja na niski, te konačno izračunati koliko iznosi dobitk na drvnom materijalu u slučaju prelaza sa visokog uzgoja na niski.

Poznato je naima iz iskustva, da imade slučajeva, kada se ne mogu uz najbolju volju u praksi primjenjivati načela najvećeg rentabiliteta uslijed specijalnih prilika i potreba izvjesnih ustanova i krajeva, ali iz tog ne slijedi, da i u ovakovim slučajevima

vima nije potrebno prethodno računski ispitati odnos prihoda niskog i visokog uzgoja, kao i mogućnost štednje na glavnom prihodu do krajnjih granica.

Odnos u kome se nalaze prihodi niske šume uz ophodnju od 40 do 60 godina prema prihodima visoke šume od 120 godina najbolje se vidi iz podataka tabela prihoda raznih šumskih stručnjaka.

Upoređenjem ovih tabela dolazi se nesumnjivo do zaključka, da se niskim šumskim gospodarenjem ne može nikada postignuti veći kvantitativni prihod na drvnoj masi od prihoda, koji se može dobiti visokim šumskim uzgojem u 120 godšnjoj ophodnji.

Niska šuma može imati stanovite prednosti jedino u malom šumskom posjedu i to samo u onom slučaju, ako se radi o uzgajanju sitnih sortimenata za lokalne potrebe, n. pr. vinogradske kolje, stupovi za lmeljike i t. d. i to od vrsti drveća sa velikom izbojnom snagom na pr. akacija, kesten, jasen, kanadska topola i sve vrste vrba. Naprotiv nisko šumsko gospodarstvo mješovitih sastojina hrasta, bukve, graba — imajući kod toga u vidu potrebe interesenata na građevnom drvetu kao i potrebnu produkciju na vrijednom tehničkom drvetu u cilju pokrivanja troškova uprave i čuvanja — nikako nije rentabilno za one šumske posjednike, čije šume stoje pod osobitim javnim nadzorom.

Da gubitak na drvnoj masi niskim gospodarenjem mora prouzročiti i umanjenje novčane vrijednosti svih prihoda, razumljivo je i logično. Tanji materijal s neznatnim postotkom tehničkog drveta ne može dati prihode kao stara 120 godišnja sastojina bilo koje vrste drveća. Dok u 40 i 60 godišnjoj šumi nalazimo vrlo maleni procenat drva sposobnog za komercijalnu preradu, možemo u starim šumama dobiti 50—70% vrijednog drveta uporabivog za raznovrsnu tehničku preradu. To je u ostalom potpuno jasno svakome, te ovu tvrdnju nije potrebno ni dokazivati.

Na temelju svega napred izloženog imade se prelaz sa visokog na niski šumski uzgoj ograničiti samo na one slučajeve, u kojima se obzirom na napred istaknute okolnosti ne može gospodariti sa visokim uzgojem.

Osim toga imade se voditi što više računa o tom, da se šume, koje se već nalaze u niskom uzgoju, postepeno opet privedu visokom šumskom uzgoju u koliko to naravno budu prilike dozvoljavale.

Pretstojnik Odjela za šumarstvo:

Frković v. r.

Domaća stručna djela iz područja šumarstva

Broj	Pisac	Naslov knjige	Nabavlja se kod	Cijena		
				Din	za stud.	za član. društ.
1.	Agić O.	Bilinstvo za lug. osoblje	pisca. Vinkovci	15.—	—	—
2.	Balen J. dr.	O prorodama	" Zemun, Šumarski fakultet	50.—	—	—
3.	"	Pril. poznav. medit. šuma	"	50.—	—	—
4.	"	Naš goli krš	"	100.—	—	—
5.	"	Pogl. na šumarstvo Bugarske	"	50.—	—	—
6.	"	Šumski rasadnici	"	50.—	—	—
7.	"	Josip Kozarac	H. Š. D. Zgb. Vukotinovićeve 2	15.—	—	—
8.	"	Morozov. Nauka o šumi I.	pisca. Zemun, Šumarski fakultet	60.—	—	—
9.	Balen-Sagadin	Zakon o šumama	Tiskara Narodnih Novina, Zgb.	50.—	—	—
10.	Borošić-Sarnavka	Zbornik šum. zakona i propisa	Ministarstvo šuma i rudnika	60.—	—	—
11.	Čeović Ivo ing.	Lovstvo	Tipografija d. d. — Zagreb	80.—	—	—
12.	Demić K. Č.	Radne mašine za obradu drveta	Drvoizrac — Zagreb, Praška 6	60.—	—	—
13.	Fink F.	Kubični sadržaj klada	"	45.—	—	—
14.	"	Površina neobrub. dasaka	"	20.—	16.—	—
15.	"	Površina srednjača (centreplanks)	"	20.—	16.—	—
16.	"	Prerač. engl. stopa i palaca	"	5.—	4.—	—
17.	"	Kubature popruga (frizera)	"	25.—	—	—
18.	Hufnagl-Ves. Mil.	Praktično uređivanje šuma	H. Š. D. Vukotinovićeve 2	20.—	—	—
19.	Levaković A. dr.	Dendrometrija	"	100.—	članovi 50.— nečl. 70.—	70.—
20.	Mađarević S. ing.	Naše šume	pisca. Zagreb. Palmotićeva 68	12.—	—	—
21.	Marinović M. dr.	Privredni značaj leva	" Bgd. Novopazarska 48 I	60.—	25.—	25.—
22.	"	Šum. privredna geografija	"	300.—	220.—	250.—
				(U pet rata)		
23.	"	Značaj šuma u privr. i kult. života naroda	Kr. Srpska Akademija, Beograd	10.—	—	—
24.	"	Osnovi nauke o upravi šumama	pisca. Bgd. Novopazarska 48 I	140.—	100.—	100.—
				(u 4 rate)		
25.	Markić M. ing.	O imovnim općinama	" Zgb. Der. nčinova 29 i H. Š. D. Zgb. Vukotinovićeve 2	10.—	—	—
26.	Nenadić D. dr.	Račun vrijednosti šuma	"	100.—	članovi 50.— nečl. 70.—	70.—
27.	"	Uređivanje šuma	pisca. šumarski fakultet. Zagreb	120.—	—	—
28.	Petračić A. dr.	Užgajanje šuma	"	100.—	—	—
29.	Petrović D. dr.	Šum. i š. privreda u Makedoniji	H. Š. D. Zgb. Vukotinovićeve 2	10.—	—	—
30.	Setinski V. dr.	Bujice (litografrano)	Udruž. stud. šum. Zgb. Vukot. 2	55.—	—	—
31.	"	Vodno graditeljstvo u gosp. i šumarstvu I	Zavod za vodno graditeljstvo Zagreb. Vukotinovićeve 2	70.—	55.—	—
32.	Ugrenović A. dr.	Polja stoljeća šumarstva	H. Š. D. Zgb. Vukotinovićeve 2	200.—	—	—
33.	"	Zakoni i propisi o šumama i p.	Tipografija d. d. Zagreb	120.—	—	—
34.	"	Iskorišćavanje šuma II	D. Tomićić Zgb. Tehn. fakultet	140.—	70.—	—
35.	"	" III	"	140.—	70.—	—
36.	"	" IV	"	140.—	70.—	—
37.	Veseli D.	Zaštita šuma	pisca. Sarajevo. Bolnička 15	30.—	25.—	—
38.	"	Geodezija	"	40.—	35.—	—
39.	"	Lovstvo i ribarstvo	"	30.—	25.—	—
40.	"	Šumarska botanika	"	25.—	20.—	—
41.	"	Kadnje čumura	"	15.—	12.—	—
42.	"	Sistematika šum. drvija	"	10.—	8.—	—
43.	"	Povj. ertice o šum. Bos. i Here.	"	15.—	12.—	—
44.	"	Sušenje četin. šuma	"	10.—	8.—	—
45.	Zoričić M. dr.	Tumač Zakona o lovu	Tiskara Nar. Novina — Zagreb	95.—	—	—

INDUSTRIJA ORUŽJA
BOROVNIK I VRBANIĆ
ZAGREB, Jurišićeva 9 kod Glavne pošte
Telefon 24-5-67

Preporuča svoj cij. gg. lovcima svoje prvorazredne puške, pištolje i sav lovački pribor.
PREUZIMAMO sve u puškarski zanat zasijecajuće popravke oružja te izvršujemo sve najsavjesnije. — Izradjujemo lovačke puške po specijalnim narudžbama — Prodajemo naj-solidniju lovačku municiju. — Dajemo savjete i informacije u pogledu lovačkog oružja.

Preuzimamo prepariranje raznih životinja

Šumska industrija
Filipa Deutscha Sinovi
Vrhovčeva ulica 1 ZAGREB Telefon broj 30-47
Parna pilana u Turopolju.

Export najfinije hrastovine. — Na skladištu ima velike količine potpuno suhe hrastove gradje svih dimenzija

Utemeljeno godine 1860.

Utemeljeno godine 1860.

K R N D I J A

gospodarska i šumska industrija d. d.
u Zagrebu

Uprava gospodarstva i šumarstva
NAŠICE, SLAVONIJA

Proizvodi i eksportira svekolike
gospodarske i šumske proizvode